

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ
МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА
ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Виконав: магістрант 2-го курсу,
групи 8.2812-13-дн
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне
управління та адміністрування»
І.А. Іванов

Керівник: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Глазунов В.В.

Рецензент: доцент кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи, доцент,
к.філос.н. Широбокова О.О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління

Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи

_____ Т.І. Бутченко

« _____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТУ

Іванову Ігорю Анатолійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні

керівник роботи Глазунов Володимир Володимирович, д.філос.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «01» травня 2023 року № 646-с

2. Строк подання студентом роботи 14 лютого 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Кадлубович Т. І., Мадіссон В. В., Пархоменко Н. В., Черняк Д. С. Політична система сучасного суспільства : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2015. 229 с.; Марчук В. П., Марчук Г. В. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 480 с.; Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. Київ: «Просвіта», 2008. 260 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан наукової розробки формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 2. Уточнити зміст основних понять дослідження: «перманентний діалог», «органи державної влади», «громадськість». 3. Визначити принципи і методи дослідження формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 4. Проаналізувати сутність та зміст формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 5. Дослідити методи формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 6. Охарактеризувати досвід зарубіжних країн у формуванні системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 7. Виявити сучасний стан формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. 8. Окреслити перспективи та шляхи/напрямки з оптимізації формування системи

перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
2 таблиці, 2 рисунка

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	16.05.2023	16.05.2023
Розділ 2	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	28.08.2023	28.08.2023
Розділ 3	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	10.10.2023	10.10.2023

7. Дата видачі завдання 10 травня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2023	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2023	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Червень 2023	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень – серпень 2023	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Серпень – жовтень 2023	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2023	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад – січень 2024	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад – лютий 2024	<i>виконано</i>

Студент _____ І.А. Іванов

Керівник роботи _____ В.В. Глазунов

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 81 сторінки, 58 позиції у списку літератури.

ПЕРМАНЕНТНИЙ ДІАЛОГ, ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ГРОМАДСЬКІСТЬ

Мета дослідження: вивчення особливостей формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, спрямованих на покращення комунікації і взаєморозуміння, довіри та ефективності управління.

Об'єкт дослідження: система прийняття владних рішень.

Предмет дослідження: комунікаційний процес між органами державної влади та громадськістю (на місцевому рівні).

Методи дослідження: конкретизація, аналіз, синтез, індукція, дедукція і історичний.

Новизна дослідження: розробка рекомендацій з оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, враховуючи передовий досвід та узагальнення різноманітних методів формування системи перманентного діалогу.

Гіпотеза: формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні сприятиме підвищенню ефективності публічного управління та сприяє активнішому включенню громади в процеси управління, що в результаті призведе до покращення якості прийняття управлінських рішень та задоволення соціальних потреб.

Висновки: 1. Українське суспільство потребує покращення комунікації з владою; 2. Шляхи/напрямки з оптимізації включають створення ефективної онлайн-програми, регулярні опитування та голосування за важливі питання, а також програми для поглиблення знань про політичні процеси та систему влади; 3. Активна участь громадян в політичному процесі є ключовою для підвищення довіри до влади та розвитку суспільства.

SUMMARY

The qualification work consists of 81 pages, 58 items in the list of references.

PERMANENT DIALOGUE, PUBLIC AUTHORITIES, PUBLIC

The purpose of the study: to study the peculiarities of the formation of a system of permanent dialogue between public authorities and the public at the local level, aimed at improving communication and mutual understanding, trust and management efficiency.

The object of the study: the system of making power decisions.

The subject of the study: communication process between public authorities and the public (at the local level).

Research methods: specification, analysis, synthesis, induction, deduction and historical.

The novelty of the study: the development of recommendations to optimize the formation of a system of permanent dialogue between public authorities and the public at the local level, taking into account the best experience and generalization of various methods of formation of the system of permanent dialogue.

Hypothesis: the formation of a system of permanent dialogue between public authorities and the public at the local level will contribute to increasing the efficiency of public administration and promote more active inclusion of the community in management processes, which will ultimately lead to an improvement in the quality of management decision-making and the satisfaction of social needs.

Conclusions: 1. Ukrainian society needs to improve communication with the authorities; 2. Ways/directions for optimization include the creation of an effective online program, regular surveys and voting on important issues, as well as programs to deepen knowledge about political processes and the system of government; 3. Active participation of citizens in the political process is key to increasing trust in the authorities and the development of society.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	9
1.1. Стан наукової розробки проблематики формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю.....	9
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «перманентний діалог», «органи державної влади», «громадськість».....	21
1.3. Принципи та методи дослідження процесу формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.....	25
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	28
2.1. Сутність та зміст формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю.....	28
2.2. Методи формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.....	44
2.3. Досвід зарубіжних країн у формуванні системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю.....	51
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	59
3.1. Сучасний стан формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.....	59
3.2. Перспективи та шляхи/напрямки з оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.....	67
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна динаміка суспільного розвитку висуває вимоги до активізації діалогу та партнерства між цими суб'єктами, сприяючи ефективній реалізації політик, що відповідають потребам громади.

Залишається недостатньо вивченим питання визначення оптимальних інструментів та практичних механізмів для створення стабільної системи перманентного діалогу. Важливим аспектом є також виявлення конкретних проблем та невирішених аспектів у взаємодії влади і громадськості на рівні місцевого самоврядування, що потребують наукового аналізу та розробки ефективних рекомендацій для подальшого впровадження.

Дослідження актуальності даної теми дозволить не лише визначити основні виклики та проблеми взаємодії органів влади та громадськості, але й виробити конкретні рекомендації для підвищення ефективності цього діалогу на місцевому рівні, що має велике значення для покращення якості управління та задоволення потреб громади в сучасному суспільстві.

Проблемна ситуація, пов'язана з неналежним рівнем взаємодії між владою та громадськістю на місцевому рівні. Громадяни не завжди мають достатню можливість впливати на прийняття рішень, що безпосередньо стосуються їхньої громади. Це визначається обмеженою участю громадян у прийнятті важливих рішень. Взаємодія між громадою та владою нерідко буває недостатньою через відсутність ефективних механізмів зворотного зв'язку. Це ускладнює розуміння потреб і очікувань обох сторін, ускладнюючи взаємодію.

Низький рівень інформованості громади про діяльність владних органів призводить до того, що громадяни можуть бути недостатньо інформованими. Це стає перешкодою для їхньої активної участі у вирішенні питань, що стосуються їхнього оточення. Відсутність визначених інструментів та механізмів для створення конструктивного діалогу між органами влади та громадськістю на постійній основі ускладнює взаємодію.

У деяких випадках існує ризик корупції та недостатньої прозорості в процесі взаємодії. Це підкреслює необхідність створення ефективних

механізмів контролю та відкритості.

Отже, тема дослідження ставить за мету вирішення цих проблем через розробку та впровадження системи, спрямованої на покращення комунікації, а відтак, і взаєморозуміння та співпраці між органами влади та громадськістю на місцевому рівні.

Об'єктом дослідження є система прийняття владних рішень.

Предмет дослідження: комунікаційний процес між органами державної влади та громадськістю (на місцевому рівні).

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, спрямованих на покращення комунікації і взаєморозуміння, довіри та ефективності управління.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

– проаналізувати стан наукової розробки формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– уточнити зміст основних понять дослідження: «перманентний діалог», «органи державної влади», «громадськість»;

– визначити принципи і методи дослідження формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– проаналізувати сутність та зміст формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– дослідити методи формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– охарактеризувати досвід зарубіжних країн у формуванні системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– виявити сучасний стан формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні;

– окреслити перспективи та шляхи/напрямки з оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій з оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, враховуючи передовий досвід та узагальнення різноманітних методів формування системи перманентного діалогу.

Гіпотеза дослідження: формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні сприятиме підвищенню ефективності публічного управління та сприяє активнішому включенню громади в процеси управління, що в результаті призведе до покращення якості прийняття управлінських рішень та задоволення соціальних потреб.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1. Стан наукової розробки формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю.

Стан наукової розробки в галузі формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю є предметом активного дослідження та зацікавленості дослідників у різних країнах світу. Аналіз наявної літератури підтверджує зростаючий інтерес до цієї теми в контексті зміцнення демократичних процесів та підвищення рівня взаємодії між урядом і суспільством.

Ряд наукових досліджень зосереджений на вивченні різних аспектів системи перманентного діалогу, таких як інституційна організація, ефективність комунікаційних механізмів, роль та функції учасників діалогу, інструменти забезпечення участі громадськості та інші. Дослідження зосереджуються на визначенні та аналізі проблем, що виникають у процесі формування та функціонування таких систем, а також на пошуку шляхів їх подолання.

Поступовий розвиток цивілізації зумовлений поглибленням комунікативних відносин. Цей процес проявляється у зміцненні опосередкованих зв'язків людини з групою, міжгрупових, групових та державних структур та інших аспектів. Науково-технічна революція, комп'ютеризація та розвиток мережі інтернет надали можливість кожному з нас стати «вільним» власником засобів виробництва та розповсюдження інформації. У свою чергу, розширення доступу громадян до важливої політичної інформації вплинуло на посилення впливу цивільних структур на характер та процеси прийняття політичних рішень владою.

Вперше політична участь широких мас, як історично конкретна та законодавчо закріплена практика поведінки людини в соціумі, була відзначена у період Античності [11, с. 84]. У творах мислителів тієї епохи ми можемо виявити дві тенденції у розумінні ролі участі людей у політичному житті: одна спрямована на захист демократії, на відстоювання права народу на активну участь у вирішенні політичних проблем, що стоять перед містом-громадою; інша – на обмеження політичної участі, скорочення повноважень громадян в політичному процесі.

Перша тенденція бере свій початок із реформ Солон та ідеологічно оформляється в промовах Перікла. Друга, набирає силу в період занепаду афінської демократії, коли грецькі філософи намагаються сконструювати «ідеальні моделі» держави, вільні від існуючих недоліків [24, с. 6]. У цих проектах насамперед вирішуються питання створення та збереження умов стабільності у суспільстві та державі.

Про важливість політичної участі та її значення в житті суспільства одним із перших заявив Перікл. У своїй знаменитій промові в славу афінської демократії він стверджує: «...тільки ми одні визнаємо людину, яка не займається суспільною діяльністю, не благородним громадянином, а безкорисним мешканцем. Ми не думаємо, що відкрите обговорення може зашкодити ходу державних справ. Навпаки, ми вважаємо неправильним приймати необхідне рішення без попередньої підготовки за допомогою виступу з промовами за і проти» [16, с. 156]. Перікл бачить у народоправстві головну умову стабільності існуючої суспільної системи, її міцність і перевага перед іншими формами державного устрою.

Сучасник Перікла філософ Протагор в обґрунтуванні участі у справах суспільства виходить із висновку, що «людина є мірою всіх речей – існуючих у їхньому бутті та неіснуючих у їхньому небутті» [49, с. 266]. Оскільки кожна окрема людина не є іншою, то таких заходів безліч і істина розчинена в безкінечності. Отже, для встановлення істини необхідне спілкування (діалог) між людьми.

У IV столітті до н. е. інтерес грецької соціально-політичної філософії від ідей народоправства зміщується до інших ідеалів. Платон стверджує безумовне підпорядкування людської та соціальної діяльності вищих законів, «чистих ідей». Керувати у платонівській державі можуть лише справжні філософи, які споглядають «ідеї» – «ейдоси», а потім влаштовують суспільне життя відповідно до досягнутого. Головним критерієм для участі у прийнятті рішень стає здатність до проникнення у суть сенсу «ідеї».

Відповідно, всі інші категорії громадян, хто духовно не здатний до цього сакрального процесу, вибували з участі політичної діяльності. Кожен громадянин, за Платоном, виконує лише одну справу, що відповідає її здібностям: «... швець це швець, а не керманіч на додачу до своєї швацької справи; що землероб – це землероб, а не суддя на додаток до своєї землеробської праці, і військова людина – це військовий, а не ділок до своїх військових занять...» [32, с. 144].

Арістотель на противагу Платону, виходячи з аналізу існуючих у давньогрецьких полісах форм державного устрою та практики управління, приходять до висновку про те, що демократія, незважаючи на свої недоліки краще за тиранію. Він вважав, що «...переважніше, щоб верховна влада перебувала в руках більшості, ніж меншини, яка складається з кращих», тому що «.. натовп про багато речей судить краще, ніж одна людина, хто б він не був. Крім того більшість менш схильна до псування, ніж поодинокі».

У своїй концепції він вважає, що краще керувати принципом «взаємної відплати» або обміном владою, вважаючи, що це необхідно для держави. Він стверджує, що цей принцип дозволяє забезпечити стабільність, оскільки «рівні поступаються місцем рівним, ніби вони подібні один до одного і крім рівності у владі; одні панують, інші підкоряються, по черзі стаючи як би іншими» [4, с. 188]. Людина розглядається філософом як істота політична, що виявляє свій політичний зміст через спілкування, а задовольнити потребу у спілкуванні може як у колі сім'ї, і при вирішенні спільних для громади та держави проблем.

Арістотель найкращим видом демократії називає «політию» – такий

державний устрій, де закон встановлює рівність усіх громадян в управлінні державою, де все вирішує більшість, а на посади обирають за здібностями. Філософ зазначає, що статус громадянина змінюється відповідно до типу політичного режиму та визначає різницю між людиною та громадянином, між правами людини та правами громадянина. Для Арістотеля справжнім громадянином є той, хто «бере участь у суді та в народних зборах» [4, с. 202].

Політична думка Стародавнього Риму багато в чому спадкоємиця соціально-політичних пошуків грецьких філософів. Так, Полібій розглядає політичну участь римлян у справах держави не лише як особисту чесноту, але і як споконвічний звичай, як одну з основ самої держави. Саме участь громадян у політичній діяльності, на його думку, запорука могутності Риму. Держава внаслідок цього стає «непереборною і здійснює всі свої плани». Народ має виняткову владу і тільки він має право виносити смертні вироки, шанувати гідних громадян за їх шляхетність, приймати та відкидати закони, а також право остаточного вирішення питання про початок війни або укладання миру, уточнює Полібій [30, с. 59].

Інший відомий античний філософ Цицерон свою думку про необхідність політичної участі народу у державних справах також ґрунтує на політичних реаліях та історії Риму, вважаючи його за зразок та ідеальну конструкцію, втілену в житті. Держава у нього – це спільне надбання народу, «*est res publica res populi*» – невпинне і невідчужуване благо, незалежне від конкретного способу організації влади. Державна діяльність є найвищим обов'язком громадянина та відмова від виконання цього обов'язку піддається вченим різкій критиці.

Цицерон доводить ідеї безперервності політичного процесу та, відповідно, безперервності участі громадян у політиці. Чесні, хоробрі та наділені великою мужністю римляни повинні присвятити себе державній діяльності, щоб не дозволити безчесним людям роздирати державу на частини. Інакше вони можуть опинитися в такому становищі, коли вже не зможуть допомогти Риму, навіть якщо захочуть. Цицерон пише, що «можливість прийти

державі на допомогу не з'являється раптом або за своїм бажанням, якщо не займаєш такого положення, що так чинити ти маєш право» [22, с. 417].

У Середньовіччі політична система феодальної держави, як ієрархія відносин між васалами та сюзеренами, виключала людину «не благородного» походження з учасників політичного процесу. Політична участь поширювалася лише на обмежене коло церковних ієрархів та феодалів. Теологічний світогляд розглядав народ як заблудлих людей, які не знають свого покликання і блага, а отже, вимагають «примус до добрих справ». Мирянин не мав суб'єктивних прав ні в церкві, де він раб божий, ні у світському світі, де він був підлеглим системі васальних відносин та особистої залежності від феодала.

Тома Аквінський у своїй праці «Про правління Сударів» стверджує, що тільки єдиновладдя може бути засобом досягнення максимального суспільного блага. До несправедливих форм державного устрою він відносить ті, які не спрямовані на загальне благо. За його думкою, демократія – це, коли влада належить простому народу, що пригнічує багатих. У цьому випадку, всі громадяни діють як один тиран [6, с. 156].

Разом з тим слід зазначити, що соціально-політична думка епохи Середньовіччя дає приклади прогресивних підходів до вирішення проблеми політичної участі народу. Як революційні для свого часу можна розцінювати твори представника та ідеолога бюргерського стану Марсілія Падуанського. У творі «Захисник світу» він одним із перших в історії Західної Європи проголосив принцип вибірковості як умову для конституювання установ та добору посадових осіб держави всіх рангів, причому вибірковість повинна поширюватися і на монарха [23, с. 156].

У період Відродження уявлення про право на політичну участь суттєво змінилися, збагатившись ідеями самоцінності особистості, автономії поведінки індивіда та необхідності умов вільного розвитку людини. Ця трансформація поглядів насамперед пов'язана з розвитком буржуазних відносин, становленням національних держав та кризою ортодоксальної католицької ідеології. Дослідження вчених тієї епохи зміщуються від теологічних філософсько-

етичних міркувань, заснованих на аналізі праць античних мислителів до історико-політичних чи політико-правових досліджень.

Так Нікколо Макіавеллі, аналізуючи політичну сферу суспільства, замінив принцип «віри» підданих у повелителя, принципом «згоди народу» – консенсуса, який дозволяє володарю управляти. Тим самим, він вперше зорієнтував чинну владу на необхідність шукати свідому підтримку тих, кого пізніше назвуть «третім станом». «Республіка – найкраща форма правління, оскільки вона кожного робить відповідальним за долю держави», – пише Макіавеллі в «Міркуванні про першу декаду Тита Лівія». Він вважає, що у теперішньому будь-якому правителю необхідно домогтися довіри народу, оскільки «важливіше задовольнити народ, ніж солдатів, оскільки народ сильніше солдатів». Таким чином, довіра народу перетворюється у Макіавеллі на найважливіший ресурс влади, а політична участь громадян стає фактором стабільності держави [28].

Жан Боден, ідеолог світської держави, основну увагу у своїх творах приділяє теорії державного суверенітету. У творі «Метод легкого вивчення історії» він стверджує, що суспільство формується під впливом соціального середовища і заперечує божественне походження влади монарха. Обґрунтовуючи ідею конституційної монархії, він визнавав право народу на вбивство тирана, а причину політичних переворотів бачив у майновій нерівності.

Разом з тим, будучи переконаним противником демократичного ладу, Боден вважав, що «мета народних держав – вигнання чесноти», а народ – це «тварина з кількома головами», позбавлена розуму і чекати від нього рішень і порад – «все одно, що просити мудрості у божевільних». Іншими словами, Боден повністю заперечує практику прямої політичної участі для широкого загалу [14, с. 35].

Голландський мислитель і державний діяч Гуго Гроцій, один із засновників теорії природного права, вважав, що народ може обрати будь-який спосіб правління, який слід розцінювати не з погляду переваг його форми, а з

позицій реалізації у ньому волі людей. При цьому вільний народ може підкоритися одному або декільком особам, переклавши на них «цілком владу управління собою і не зберігши за собою ні найменшої частки цієї влади». Серед причин, що спонукають народ повністю відмовитися від верховної влади та передати її іншому, називається бажання захисту чи глибока потреба. Гроцій пояснює таке становище тим, що «деякі народи за властивим їм способом думок воліють краще підкоритися, ніж панувати» [30, с. 135].

Протилежної думки щодо необхідності політичної участі дотримувалися ідеологи утопічного соціалізму Томас Мор і Томмазо Кампанелла. Вони різко критикували сучасні їм погляди на громадський устрій, відкидали інститут приватної власності та закликали до розширення політичних прав народу. Томас Мор з «Утопії» висуває тезу про те, що правильною формою державної влади може бути та, де народ бере участь у виборах своїх правителів. Він описує можливий сценарій такої процедури: кожні 30 сімей обирають посадову особу – філарха, яка у свою чергу таємним голосуванням обирають правителя держави із чотирьох кандидатів названих народом. Усі важливі справи в «Утопії» вирішуються за участю сенату та народних зборів.

Т. Кампанелла в «Місті Сонця» вибудовує систему публічної влади з урахуванням системи виборності посадових осіб. Незважаючи на обмеженість політичної участі в ряді важливих випадків, ідеї Кампанелли та Мора про можливість залучення народу до державного управління вже були серйозним зрушенням у системі суспільно-політичних цінностей, і правил, існували у XVI – XII століттях [23, с. 256].

Декілька десятиліть потому Бенедикт Спіноза піддає критиці побудови утопічних держав, вважаючи їх за химеру, оскільки за основу суспільних систем «Утопій» бралася людина не така, якою вона є насправді, а якою її хотіли б бачити. Спіноза вважав, що сама природа та природна необхідність показують людям спосіб організації держави у вигляді суспільного договору. Мислитель при цьому ставить межу влади держави міццю самого народу, тобто необхідністю обліку громадської думки. Демократична держава, за оцінкою

Спінози, найбільш природна та наближена до свободи, яку природа надає кожному. При цьому політична участь, представляється в трактаті, як «погодження волі підданих волі влади». Якщо така відповідність встановлена, то виникає підкорення, законслухняність щодо рішень легітимної влади. Іншими словами, політична участь народу, на думку Спінози, може бути інтерпретована як процес узгодження владою своїх рішень через вплив на серця підданих, тобто через вплив на громадську думку та навпаки [3].

Погляди Томаса Гоббса, англійського державного діяча та філософа, на політичну природу людини та причини, що змушують людей брати участь у політиці, формувалися під впливом боротьби королівської влади з парламентом в Англії в середині XVII ст. Гоббс спростовує думку Гроція про товариську природу людини: «Люди поєднуються з іншими не заради самого спілкування, а заради вигоди, яку можуть використати на власну користь. Себелюбство може спонукати людей до спільноти або заради честі, або заради користі». Їхні прагнення до влади привели б до хаосу, якби не «суспільний договір», за яким люди передають своє право керувати одній людині, яка втілює їх колективні вимоги та волю [33, с. 288].

У свою чергу, володар реалізує свою роль у вигляді законів, що походять з Природного Закону та, звісно, згоди народу. Гоббс заперечує право підданих мати власне судження про добро і зло, тому що це справедливо в природному стані, а не в цивільному, де правила добра і зла визначаються законом та законодавцем. Підкорення владі не може бути гріховним. Гоббс виступає проти політичної участі народу, вважаючи це загрозою самій державі. У деяких випадках він виправдовує обурення проти влади – коли її рішення загрожує людям смертю [41, с. 280].

Співвітчизник та сучасник Гоббса Джон Мільтон навпаки вважає республіканську форму правління найбільш прийнятною, оскільки вона дозволяє народу надавати вирішальний вплив на діяльність посадових осіб та управління державою. На його думку, виборче право, яке вводиться в державі, слід надавати головним чином середньому класу, що складається з «розумних і

ділових людей», які найбільше заслуговують бути на вершині державного правління [3].

Один із ідеологів англійської буржуазної революції Джон Лільберн стверджував, що вся влада походить від народу і його згода, виражена через своїх представників, є єдиною підставою всякого справедливого правління, та регулярні вибори до однопалатного парламенту є проявом природного права людей [23, с. 273].

В епоху Просвітництва проблема політичної участі розглядалася через взаємозв'язок політичної свободи та принципу поділу влади. Шарль-Луї де Монтеск'є зазначав, що в давнину під свободою мали на увазі політичну свободу як свободу доступу громадян до участі у державних справах, а в сучасних умовах під цим мається на увазі особиста, громадянська свобода, яка розуміється як ступінь незалежності держави.

Таким чином, за Монтеск'є, перший аспект політичної свободи, знаходить своє вираження у правовому закріпленні принципу «трьох володінь» і виступає як необхідна основа забезпечення другого аспекту – свободи цивільних прав та безпеки особистості. Без поєднання цих двох початків політична свобода залишається неповною та незабезпеченою.

У книзі «Про дух законів» він стверджує, що політична свобода неможлива без підтримки справедливими законами та належної організації державності. Політична свобода, за Монтеск'є, можлива лише за помірним правлінням, але не в демократії чи аристократії, а тим більше не в деспотії. Проте, стосовно демократії, він вважає, що основою для такої форми правління мають бути закони, що визначають право голосування та можливості для контролю за діяльністю вибраних осіб. Серед таких мають бути законодавчі акти, що регламентують процес та форму подання виборчих бюлетенів, включаючи питання про відкрите та таємне голосування.

Монтеск'є підкреслює, що «...свобода це право робити все, що дозволено законами. Якби громадянин міг робити те, що цими законами забороняється, то в нього не було б свободи, оскільки те ж саме могли б робити інші громадяни»

[19, с. 103].

В основі поглядів Ж. Ж. Руссо на політичну участь лежать ідеї народного суверенітету Він стверджує, що в результаті громадського договору люди отримують свою єдність – «загальне Я» і набувають юридичний статус, який називається «Республікою, або Політичним організмом», а всі члени асоціації отримують ім'я народу, а окремо називаються «громадянами» як ті, що беруть участь у верховній владі та «підданими» які підкоряються законам Держави. Руссо вважає, що відчужене у кожного ізольованого індивіда на користь утвореної за громадським договором держави як природних права і свободи, відшкодовується громадянину за встановленим договором права і свободи. При цьому законодавча влада, будучи суверенною, державною владою має здійснюватися тільки самим народом – сувереном безпосередньо.

Що ж до виконавчої влади, то вона, навпаки, не може належати всій масі народу і створюється не на основі суспільного договору, а за рішенням суверена як посередній організм для відносин між підданими та сувереном. Для контролю за діяльністю виконавчої влади, на думку Руссо, періодично мають скликатися народні збори, у яких слід ставити на голосування окремо два питання: перше, про подальше збереження існуючої форми правління, та друге, про довіру існуючої виконавчої влади. Народ, за твердженням мислителя, має право як змінити форму правління, так і взагалі розірвати суспільну угоду і знову повернути собі природну свободу [19, с. 133].

Таким чином, у період з XVII до кінця XVIII століть в еволюції уявлень про місце та роль політичної участі з'являється новий суб'єкт аналізу «громадянське суспільство» та політичний процес розглядається вже в рамках системи взаємодії держави та громадянського суспільства.

Наприкінці XVIII – початку XIX століття у низці країн Західної Європи та Північної Америки починають формуватися перші профспілки та політичні партії, складаються виборчі та партійні системи. Зі зростанням політичної активності мас, поступово руйнується багатовіковий європейський порядок аристократичного правління. Ці процеси відкрили новий етап у генезисі теорії

політичної участі.

Політика вперше розглядається з позицій класової боротьби як сфери події великих груп людей. Так англійський мислитель того часу Єремія Бентам вважав, що людьми в політичній участі рухає не тільки спонтанний імпульс, а й тверезий розрахунок на отримання зі своїх дій максимальної користі. На думку вченого, максимізація користі шляхом встановлення гармонії індивідуальних та суспільних інтересів є мета розвитку людства. Це можливо лише за демократизації політичного життя за рахунок розширення виборчого права, включаючи в систему голосування жінок, а також за допомогою інститутів демократії, таких як вільна преса, громадські дискусії, громадські збори. Усі ці форми політичної участі дозволять, на його думку, ефективніше контролювати діяльність законодавчої та виконавчої влади.

Ідеї Бентама розвинув Джон Стюарт Мілль, який бачив у індивідуальній свободі потужне джерело соціального прогресу. Тому найкращою формою правління може бути тільки «представницьке», вважає мислитель, коли весь народ чи значна його частина користується через депутатів, які періодично обираються вищою контролюючою владою. За Міллю, народ має брати участь у управлінні тоді, коли йому це захочеться і без обмежень вникати у всі заходи уряду. Він відстоює тезу про безперервність політичної участі громадян та неможливість існування питань закритих від громадських дискусій [45, с. 102].

Підбиваючи підсумки викладеного, можна стверджувати, що генезис теорій політичної участі відбувався разом з розвитком світу реальною політикою. В історії зарубіжної політичної думки можна виділити дві основні парадигми участі громадян у політичному житті.

Перша представлена теоріями, що обґрунтовують згубність політичного участі широких верств населення для політичного розвитку держави. Його представники в різні часи тимчасово відстоювали необхідність створення сильної держави, яка максимально контролювала поведінку людини. Стверджуючи ідеї домінування держави над суспільством та громадянином, відстоюючи авторитарні та тоталітарні методи управління, представники цього

напряму виключали людину із суб'єктів політики, заперечували можливість наділення громадян політичними правами та можливістю політичного участі.

Друга парадигма виходить із твердження, що політична участь є інструментом підтримки згоди та реалізації розумного балансу сил у взаєминах держави та громадянина. Ліберальні мислителі наполягали на тому, що найвищою політичною цінністю для особистості є можливість проводити політичний процес. У зв'язку з цим держава є результатом угоди вільних індивідуумів, і має у своїх діях підкорятися волі її громадян, яку вони виявляють, беручи політичну участь.

Протягом різних епох людської історії обидва напрямки були відображені у суспільному дискурсі з різним ступенем активності. Їхня боротьба збагачувала соціально-політичну практику, створюючи необхідний діалоговий простір, де кожен громадянин мав можливість прийняти той чи інший бік, відстоюючи близькі йому ідеали. Зі зміцненням у більшості розвинених країн системи демократичних інститутів, основним баченням світу політики стає концепція безпосередньої та найширшої участі в політичному процесі всіх громадян.

У контексті перманентного діалогу важливим аспектом є перехід від традиційної «суб'єкт – об'єктної комунікаційної моделі» до більш просунутої «суб'єкт – суб'єктної моделі». У першому випадку одна сторона виступає як ініціатор або джерело інформації, тоді як інша сторона є приймачем чи об'єктом цієї інформації. Ця модель може створювати нерівність у комунікації та сприяти виникненню конфліктів.

У рівноправній «суб'єкт – суб'єктній моделі» обидві сторони співпрацюють як рівноправні партнери, взаємодіючи, обмінюючись інформацією та спільно шукаючи рішення. Це сприяє побудові глибшого розуміння, сприяє вирішенню проблем та сприяє підтримці позитивних стосунків між учасниками діалогу. Такий підхід є важливим для побудови перманентного та ефективного комунікаційного процесу.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «перманентний діалог», «органи державної влади», «громадськість».

Для кращого розуміння процесу формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні необхідно чітко визначити основні поняття, які використовуються у дослідженні.

Перманентний діалог – це концепція або підхід до взаємодії та комунікації, який передбачає постійний, безперервний процес обміну інформацією, ідеями та думками між учасниками. Цей діалог відбувається на основі взаємоповаги, відкритості, толерантності та готовності слухати та розуміти погляди інших.

Взаємодія становить основу перманентного діалогу, включає активну участь всіх учасників, обмін ідеями, спільну конструктивну роботу та спільне навчання. Оскільки діалог полягає в обміні інформацією, комунікація є ключовим елементом. Це означає не лише передачу інформації, але й здатність слухати, реагувати, розуміти та висловлювати свої думки чітко та ефективно.

Взаємоповага між учасниками діалогу є важливою складовою, оскільки вона створює атмосферу відкритості та взаєморозуміння. Вона передбачає повагу до думок, поглядів і прав інших учасників.

Юрген Хабермас, як відомий філософ і соціолог, вдосконалював концепцію комунікативного діалогу, що суттєво вплинула на сучасну соціальну теорію та політичну філософію. За його переконанням, діалог є основою раціонального прийняття рішень у суспільстві та сприяє вирішенню конфліктів і досягненню консенсусу.

Основним видом комунікації, за Хабермасом, має стати пряма взаємодія, побудована на принципах діалогу. Це сприяє вираженню індивідуальності та задоволенню потреб у спілкуванні, а також врахуванню різноманітних поглядів та цінностей. Такий підхід передбачає культуру спілкування, етику комунікації та створення терпимого середовища для вільного обміну думками та поглядами [52, с. 89].

Органи державної влади – це інституції та структури, які виконують функції управління та прийняття рішень у державі. Ці органи мають владу та повноваження, надані конституцією або іншими законодавчими актами, і вони відповідають за забезпечення законності, захист прав та інтересів громадян, а також здійснюють контроль за дотриманням законів та виконанням владних функцій.

Влада – це здатність впливати на прийняття рішень та контролювати дії інших осіб або груп. У контексті органів державної влади, це означає владу держави як правової та політичної системи.

Повноваження – це права та обов'язки, які надаються органам державної влади для здійснення певних функцій. Повноваження охоплюють такі аспекти, як законодавча, виконавча та судова влада.

Функції – це різноманітні завдання та обов'язки, які здійснюються органами державної влади для забезпечення ефективного функціонування держави. Ці функції можуть включати законодавчу діяльність, виконавчі функції та судовий контроль.

Контроль – це процес нагляду за діяльністю органів державної влади, спрямований на забезпечення їх відповідності конституційним нормам та законам. Контроль може бути здійснюваний іншими гілками влади, громадськістю або спеціалізованими органами.

Поняття законодавчої, виконавчої та судової влади відображають розділення влади на різні гілки державної системи, які відповідають за різні аспекти управління та прийняття рішень. Законодавча влада створює закони, виконавча влада реалізує ці закони, а судова влада вирішує суперечності та розбирає правові питання.

Згідно з Вебером, влада становить головний змістовний компонент політики. При цьому політика розуміється у двох основних значеннях: як будь-яка діяльність, що здійснюється з метою керівництва, незалежно від до того, в якій сфері це відбувається, і як будь-які відносини, де панівною ланкою виступає влада, прагнення до влади. «Отже, політика може бути розглянута як

бажання брати участь у владі або як впливати на її розподіл, або між державами або між різними групами людей». Це прагнення влади може переслідувати різні цілі (ідеальні, егоїстичні). Влада може виступати в ролі засобу для вирішення відповідних проблем, або бути бажаною сама по собі, щоб насолоджуватися почуттям престижу, яке вона дає [9, с. 189].

Державу М. Вебер розглядає як людську спільноту, політичний союз, який має у своєму розпорядженні засіб фізичного насильства. Тому вона виступає як владний інститут, що володіє монопольним правом на застосування легітимного політичного насильства. Останнє передбачає наявність у суспільстві відносин панування та підпорядкування.

Таке розуміння держави логічно приводить Вебера до визнання панування як невід'ємного атрибуту владної взаємодії у суспільстві. Там де є держава, там є «легітимне насильство» і, як наслідок, панування. «Звичайно, – зазначає Вебер, – насильство аж ніяк не є нормальним чи єдиним засобом держави, про це немає й мови, але воно, мабуть, специфічний для нього засіб» [9, с. 211].

Громадськість – це термін, що використовується для опису групи людей або суспільства в цілому, які мають спільні інтереси, цінності або цілі і діють разом або об'єднуються для досягнення спільних цілей. Громадськість може охоплювати різні верстви населення та групи, які мають інтерес до певних суспільних питань або проблем.

Громадська активність – це здатність членів громадськості брати участь у суспільних процесах, таких як протести, петиції, громадські обговорення, вибори тощо. Громадська активність відображає рівень зацікавленості та залучення громадськості до справ суспільства.

Громадські організації або групи, що діють у інтересах громадськості та здійснюють різноманітні діяльності, спрямовані на захист прав, вирішення проблем або вплив на прийняття рішень. Громадські організації можуть бути як неприбутковими, так і комерційними, та виконувати функції представництва, адвокації, благодійності тощо.

Громадські інтереси – це питання, проблеми чи цінності, які є загальними для певної групи людей або суспільства в цілому. Громадські інтереси можуть стосуватися різних аспектів, таких як права людини, екологічні питання, економічні умови, освіта тощо.

Алексіс де Токвіль, французький політичний філософ та соціолог, вважав, що громадськість (civil society) є ключовим елементом для функціонування демократії та збереження свободи в суспільстві. У своїй відомій роботі «Демократія в Америці», де Токвіль аналізував американське суспільство та його політичні інституції, він надавав значення громадськості як сукупності громадян, що діють разом поза сферою державної влади, у різних соціальних, культурних та економічних контекстах.

Де Токвіль підкреслював, що громадськість відіграє важливу роль у формуванні та збереженні свободи, демократії та соціальної гармонії. Він вважав, що активна громадськість здатна впливати на дії влади, контролювати її та допомагати зберігати баланс між інтересами держави та правами та свободами індивідів.

Основна ідея де Токвіля полягала в тому, що справжня демократія не може існувати без активної громадськості, яка бере участь у громадських обговореннях, цивільних об'єднаннях, політичних діяльностях та інших формах громадянської участі. Таким чином, громадськість, за де Токвілем, є необхідною складовою суспільства для збереження його демократичних цінностей та свобод [2, с. 359].

Отже, об'єднуючи ці аспекти, можна зробити висновок, що формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні є важливим кроком у забезпеченні демократії, прав та свобод громадян та створенні легітимної та ефективної системи управління.

1.3. Принципи та методи дослідження формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні

Наука використовує різні підходи, такі як системний, комплексний, діалектичний, синергетичний, культурологічний, аксіологічний, структурно-функціональний та інші, для пізнання навколишнього світу. Ці підходи включають в себе принципи дослідження та методи.

Застосування принципу об'єктивності гарантувало наукову обґрунтованість та відповідність стандартам дослідницької етики при дослідженні формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.

Принципи розвитку й історизму дозволили здійснити ретроспективний аналіз становлення системи діалогу. Це означало вивчення її походження, основних етапів розвитку та змін, які відбулися протягом часу.

В принципі сходження від абстрактного до конкретного початковим етапом дослідження було розуміння абстрактних концепцій, таких як «діалог», «влада», «громадськість». Це дозволило зрозуміти загальні принципи і проблеми, що стосуються взаємодії між цими суб'єктами. Дослідження спрямовувалося на перетворення абстрактного розуміння на конкретні форми взаємодії та інструменти для їх реалізації на місцевому рівні.

Пізнавальний, або когнітивний, принцип дозволив дослідити динаміку формування системи діалогу в контексті змін суспільного середовища та наукового прогресу, також аналізувати способи сприйняття інформації та реакції на неї різних соціальних груп, що було важливим для розуміння взаємодії між органами влади та громадськістю. Зосередження на людині як суб'єкті дослідження дозволило глибше розглянути психологічні та соціальні аспекти формування системи діалогу. Пізнавальний принцип дозволив з'ясувати мотивації, що впливають на інформаційні потреби різних соціальних груп у контексті взаємодії з органами влади.

У сучасному наукознавстві використовується багаторівнева

методологічна класифікація методів наукового пізнання, яка враховує їхню спільність та сферу застосування. Згідно з цією класифікацією методи поділяються на загальні філософські, загальнонаукові, наукові, специфічні для окремих наук, а також міждисциплінарні методи дослідження [7, с. 56].

Метод, який ми використовували у магістерському дослідженні на тему формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, базувався на комбінації документального аналізу, емпіричних досліджень та аналізу даних з використанням якісних методів.

Застосування історичного методу дозволило розглянути еволюцію взаємодії органів влади та громадськості на місцевому рівні протягом часу та встановити закономірності її розвитку.

Метод аналізу дозволив розчленувати систему взаємодії на складові частини та досліджувати кожен з них окремо. Це допомогло зрозуміти, які аспекти взаємодії є ключовими та виявити зв'язки між ними.

Застосування методу синтезу дало змогу побачити систему взаємодії органів влади та громадськості на місцевому рівні у її цілісності. Об'єднання різних частин системи дозволило зрозуміти її як єдине ціле.

Метод порівняння і аналогії дозволило аналізувати та порівнювати різні моделі взаємодії у різних країнах або регіонах, щоб виявити ефективні та недоліки різних підходів.

Застосування методу конкретизації дозволило дослідити різноманітні аспекти взаємодії органів влади та громадськості на місцевому рівні у всій їхній багатогранності. Процес сходження від абстрактного до конкретного дозволив зрозуміти конкретні механізми та динаміку цієї взаємодії.

Методи індукції та дедукції дослідження дозволили нам вивести загальні висновки та закони щодо взаємодії органів влади та громадськості на місцевому рівні на основі аналізу конкретних ситуацій та їх абстрактних визначень.

Використання різноманітних методів наукового дослідження, таких як конкретизація, аналіз, синтез, індукція, дедукція, і історичний метод, було

надзвичайно корисним у проведенні дослідження з теми формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.

Ці методи дозволили глибше проаналізувати та зрозуміти проблематику взаємодії між сторонами, перейти від конкретних ситуацій до загальних законів та закономірностей, виявити ключові аспекти та зв'язки між ними. Вони надали можливість розглянути проблему з різних поглядів, враховуючи як конкретні ситуації, так і загальні тенденції розвитку.

Отже, розуміння та використання цих методів стало основою для глибокого та об'єктивного дослідження проблеми, що дозволило виробити інформовані та обґрунтовані висновки та рекомендації для подальшої роботи у цьому напрямку.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1. Сутність та зміст формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю.

Одна з найбільш обговорюваних проблем у сучасних гуманітарних науках – пошук ефективного способу спілкування, який би відображав суть будь-якої проблеми та її потенційні рішення.

Проблема діалогу – це міждисциплінарна область досліджень для філософів, соціологів, лінгвістів, політологів та інших. Все більший інтерес до феномену діалогу в даний час пов'язаний з появою нових інформаційних технологій, які поставили ряд важких питань, що стосуються різних аспектів соціальної, міжкультурної та міжособистісної взаємодії людей не лише у системі «людина-людина» і «людина-суспільство», а й «людина-машина».

Діалог, як початкова форма мови, виникло близько 200 тисяч років тому у пітекантропів. Монолог, більш пізня лінгвістична освіта, тому що передбачає наявність відносно високої культури мови та певних ораторських навичок. Термін «діалог» походить від грецького «dialogos» і складається з двох частин: приставка «dia» – «крізь, через», яку можна інтерпретувати як «наскрізний рух, проникнення, взаємність» і кореня «logos» – «слово, значення, мова», отже, «діалог – взаємна мова». Діалог будується в принциповому розрахунку одного з партнерів комунікації на реакцію іншого партнера, тоді як принципом монологу є заборона на реакцію, пригнічення реакції слухача [46, с. 15].

Одним із перших про важливість діалогу говорив Сократ. Він виступав за безперервне діалогізування та випробування тез антитезами, так як без цього процесу людина не може бути людиною. Діалог – це засіб досягнення справедливості між особистістю та співгромадянами, громадянської громадою

Діалог у цьому випадку виступає як комунікативно-діалогічний акт самопізнання. Не дивно, що дискусії, що проходили на афінській Агорі, вважалися неодмінним атрибутом політичного процесу. Рішення, які приймаються вільними громадянами поліса, мали силу законів та поширювали свою дію на все населення міста держави та політично підвладну територію. Тут вперше було продемонстровано принципи суперництва ідей, сила раціональної аргументації, полеміки та боротьби за голоси громадян.

Невипадково, що одні з найвідоміших праць Платона, так як «Закони» та «Політика», написані у жанрі діалогу, де герої творів відстоювали свої думки у режимі обміну тезами. Але в реальності Платон заперечував діалог у політиці, не визнавав необхідності широкої дискусії серед громадян щодо будь-яких питань щодо функціонування держави. Його ідеальна держава заснована на ідеократичній системі управління, за якої діалог у суспільстві обмежується вузькою групою мудреців-правителів, здатних зрозуміти суть «ейдосів» – «ідей» та донести їх до громадян у вигляді моральних правил та законів. Встановлені закони вже не підлягають діалогізації та є досконалою даністю, що підлягає лише виконанню. Саме такий порядок є у Платона «справедливим» [44, с. 119].

Арістотель в своїх поглядах протистоїть Платону, заявляючи, що людина за своєю природою істота політична, і тільки своїм спілкуванням люди організують державу. Політичне спілкування філософ цінує більше за все, тому, що воно існує заради прекрасної діяльності, а не простого спільного «проживання». Тим самим в основу державного устрою вчений ставить діалог, як спосіб спілкування, пошуку компромісу та вироблення спільного рішення на благо поліса [20, с. 38].

Всебічне вивчення діалогу ведеться з 20-х років ХХ століття, саме тоді було закладено теоретичний фундамент для подальших досліджень. Основні постулати теорії діалогу зводяться до наступного:

- 1) діалог – це форма існування мови, пов'язана з її соціальною природою та комунікативною функцією;

- 2) діалогічне спілкування – це сфера прояву мовної діяльності людини;
- 3) мовленнєве спілкування у вигляді діалогу – це конкретне втілення мови у його специфічних засобах, певна мовна структура.

Відповідно до принципів мовного спілкування виділяються два основні типи вербальної взаємодії: співпраця та конфронтація, які свідчать про збіг або розбіжність інтересів та цілей комунікантів. Виходячи з цього конструюються два типу діалогу [30, с. 155].

Перший – класичний (конфліктний), полягає в тому, що будь-які взаємодіючі елементи розглядаються як окремі, незалежні сутності. Цей тип виключає суб'єктивність, зводиться до простого обміну репліками без урахування всього багатства емоцій, оцінок, відносин, що виражаються учасниками взаємодії.

Другий – сучасний (кооперативний), заснований на розумінні взаємодії як процесу, що створює єдність взаємозалежних і суб'єктів, що доповнюють один одного. Він акцентується на активній участі обох сторін у побудові загального сенсу, який може бути несподіваним та незапланованим, оскільки обидва учасники діалогу відкриті взаємному впливу та спілкуються на рівних. Загальна стратегія такого діалогу – розуміння рівності сторін та відмова від позиції домінування. У діалозі не може бути перемоги, оскільки ця дія не «один проти одного», а «один за одного», де спільне досягнення нового сенсу є основним.

Важливі концептуальні основи теорії діалогу були закладені в дослідженнях М. Бубера, який вважав діалог сутністю соціальних відносин. У соціальній практиці він розрізняє два способи комунікації: перший – діалог, як суб'єкт-суб'єктні відносини, та другий – управління, де домінує суб'єкт-об'єктна взаємодія. У зв'язку з чим, Бубер постулює два типи ставлення людини до навколишньої дійсності: перший – «я – ти», як справжнє розуміння людей, що спілкуються. Другий – ставлення «я – воно», коли людина сприймає інших як безособових об'єктів, службовців для експлуатації та маніпулювання. Буття людей ділиться, таким чином, на діалогічне існування та монологічне (егоцентричне). Повноцінна реалізація особистості, за Бубером, можлива тільки

у першому випадку.

Подібний погляд на проблему виявляється в роботах Г. Марселя. У розробці проблем комунікації та діалогу він вводить поняття «таємничість», покликане описати взаємовідносини «я»-«не-я» на противагу раціоналістичному ставленню до світу як до «проблеми». «Таємничість», за Марселем, не протиставляє суб'єкт об'єкту, тому відносини «я»-«не-я» – це міжсуб'єктна комунікація. Таким чином, М. Бубер та Г.Марсель відкидають «конфліктний» підхід до діалогу, що існував у науковому оберті з кінця XIX до середини XX ст. Тим самим закладаючи фундамент для соціально класового діалогу, прагнучи подолання відчуження, західна філософія робить крок до пошуку альтернатив конфронтаційним моделям соціально-політичної практики на той час [19, с. 145].

Проблеми комунікації виникають через розбіжності між суб'єктивними свідомостями: людина не може переживати іншу свідомість, і це обмежує можливості розуміння. Однак загальне співіснування з «Іншими» становить основу для спілкування та одночасно для конституювання цього світу. Невизнання відмінностей, «невідкритість» іншому створюють бар'єри у спілкуванні та неможливість пояснювального самопізнання. Таким чином, сутність діалогу в його конститутивній ролі у пізнанні та самопізнанні. У діалозі відбувається не обмін готовими смислами, а спільне створення нового загального змісту, який перетворює учасників процесу, та їх життєвий світ.

У Школі діалогу Д. Бома була розроблена порівняльна характеристика справжнього діалогу та діалогу риторичного, або «Дискусії». Найбільш яскраво відмінності видаються у вигляді ряду дихотомій:

- 1) діалог – це співпраця. Дискусія будується на опозиції, тому що дві сторони протистоять одна одній;
- 2) у діалозі мета – створення спільної основи. У дискусії – перемога однієї сторони;
- 3) у діалозі один учасник слухає іншого, аби зрозуміти, знайти зміст та злагоду. У дискусії, щоб знайти слабкі місця та висунути контраргументи;

4) у діалозі вихідні положення розкриваються їхньою переоцінкою. У дискусії відстоюється як істина;

5) діалог викликає самоаналіз своєї позиції. Дискусія – критику іншої позиції;

6) діалог відкриває можливість до досягнення найкращого рішення, ніж будь-якого початкового. Дискусія відстоює позицію одного учасника як найкраще рішення та виключає інші рішення;

7) діалог створює відносини відкритості змін та помилок. Дискусія створює відносини закритості.

Учасники діалогу ставляться один до одного як до рівноправних суб'єктів, які володіють певними сенсами. Між ними складається суб'єкт-суб'єктні відносини та досягається соціально-психологічна спільність партнерів, що позначається словом «ми» [23, с. 263].

Впливовим напрямком у сучасних дослідженнях є соціально-критична теорія комунікативної дії Ю. Хабермаса, яка пояснює умови, за яких може відбутися справжня комунікація. Для його концепції характерно зближення теорії діалогу з соціологією та лінгвістикою. Хабермас виділяє два типи поведінки: «комунікативна», що призводить до виникнення соціальних структур, здатних до розгортання і самоздійснення; та «стратегічна», що переслідує утилітарний інтерес і веде до обману партнера.

Відповідно Хабермас розрізняє дві влади – одна народжується в процесі комунікації, інша – адміністративно застосовувальна влада. У зв'язку з чим у діяльності політичної громадськості зустрічаються і перехрещуються два протилежні процеси: з одного боку, комунікативне формування легітимної влади, яка народжується у вільному від будь-якої репресивності процесу комунікацій політичної громадськості, а з іншого – забезпечення легітимності через політичну систему, за допомогою якої адміністративна влада намагається керувати політичними комунікаціями. Комунікація, на думку вченого, систематично деформується відносинами влади, пригніченням, ідеологією (або суб'єкт-об'єктними взаємодіями) [3].

Але ситуація не безвихідна, її можна виправити «комунікативною раціональністю», що заснована на суб'єкт-суб'єктних відносинах, рефлексією про джерела деформації, за допомогою своєрідної деконструкції ідеології придушення, яка звільнить учасників комунікації.

Розглядаючи теорію самої комунікації, вчений пропонує дві основні її форми: перша – комунікативна дія, яка здійснюється на рівні предметів та невербально, за своєю суттю; друга – дискурс. Дискурс можливий і має сенс, коли суб'єкти мають принципово рівні можливості комунікативної діяльності та наділені свободою щодо здійснення мовних дій між собою. «Дискурс вимагає, щоб усі мотиви дій його учасників були анульовані, крім готовності до спільного досягнення взаєморозуміння». За Хабермасом, політичний дискурс – базис громадянського суспільства, тому він має вийти за межі державних інститутів у громадську сферу. Він вважає, що виборці здатні усвідомлювати свої інтереси лише після їх узагальнення у політичний дискурс [3].

Таким чином, у сучасній науці термін «діалог» з технічно та технологічно детермінованої сфери перетворився на складну соціальну проблему, в якій на перший план висуваються моральні та політичні аспекти.

З погляду лінгвістики діалогова комунікація представляється як послідовність висловлювань учасників, що змінюють один одного в ролі комуніканта та реципієнта. Висловлювання – це одиниця сенсу, що дає можливість відповісти на нього іншим змістом. Учасники діалогу спільно створюють певний «текст», що володіє відносною смисловою завершеністю. Відносність завершеності діалогу визначається тим, що реакція на те чи інше висловлювання може проявитися в поведінці реципієнта навіть з часом. Незавершений діалог стає комунікаційним дискурсом, що охоплює безліч суб'єктів та продовжується нескінченно.

Діалогова комунікація найбільше відповідає соціально-психологічній природі людей. Утворюючи спільність «ми», діалог створює ґрунт для спільної діяльності, розкриття та розвитку особистісного потенціалу партнерів. Діалог на рівні мікрокомунікації стає формою дружби та ефективного ділового

співробітництва. На рівні мідікомунікації – діалог йде між соціальними групами, в тому числі і діалог із владою. Для досягнення національної згоди та міжнародного співробітництва вирішальне значення має макрокомунікаційний діалог, учасниками якого стають народи та держави.

У сучасному розумінні діалог – це одна з форм мови, за якої кожне висловлювання прямо адресується співрозмовнику і виявляється обмеженим безпосередньою тематикою розмови. Це визначення підкреслює важливу сторону організації діалогу: наявність адресата, загальна тематика висловлювань, розмовність.

Діалог визначається як «форма мови, яка перебуває в обміні висловлюваннями-репліками, на мовний склад яких впливає безпосереднє сприйняття, що активізує роль адресата в мовній діяльності адресанта. Для діалогічного мовлення типово змістовне (питання/відповідь, згода/заперечення) та конструктивний зв'язок реплік». Таким чином, шлях до діалогу можливий через реальне співробітництво, взаємодію, що веде до створення спільної основи розуміння проблеми та консенсусу. Діалог будується не лише за законами логіки, але ґрунтується на уяві, інтуїції, емпатії, і пов'язаний з цілісним сприйняттям світу. Сучасна соціальна діалогова практика базується на ідеях глобальної взаємозалежності всіх людей, демократії та прав людини та діалогічній природі соціуму та політики.

Політичний діалог нині розглядається як один з видів політичного дискурсу, тобто мовної діяльності у межах політичної комунікації, основна мета якої полягає в створенні певної думки у суспільній свідомості. Політичний діалог може розглядатися як форма комунікативної взаємодії, що має політичний сенс і спрямованої на пошук та узгодження взаємних інтересів, де кожен учасник може мати свою думку, що не збігається з думками співрозмовника. В цьому відношенні політичний діалог є ненасильницьким здійсненням влади та реалізації політичної волі сторін на основі відкритості та порозуміння [3].

Світовий досвід показує, що рівень розвитку політичного діалогу

свідчить про рівень розвитку демократії у суспільстві. Демократія вже не характеризується тільки сукупністю процедур та практикою їх застосування. Все більшої ролі набуває вміння вибудувати діалогічну взаємодію між самими громадянами та владою. У цьому роль відводиться політичній комунікації та її здатності створити у суспільстві діалоговий режим поширення політичної інформації. Важливість політичної комунікації в сучасному світі полягає у забезпеченні можливостей для досягнення суспільної згоди та умов для політичного дискурсу.

Політика від самого спочатку містить у собі комунікаційний початок, який проявляється у конкретно історичних формах взаємодії, «спілкування» різних суб'єктів політики – індивідів, різних соціальних груп і політичних інститутів (партій), що виражають їх інтереси з приводу встановлення, функціонування та зміни влади в суспільстві. На думку П. Шарана, політика – є соціальна форма поведінки, що передбачає взаємодію щонайменше двох осіб, які вирішують специфічні проблеми влади, керівництва, управління, створення та виконання правил поведінки [1, с. 90].

До певного моменту політична комунікація трактувалася як специфічний різновид політичних відносин, за допомогою якої суб'єкти, що домінують у політиці, здійснювали виробництво та контролювали поширення суспільно-політичних ідей за вертикальним принципом: «правлячі еліти – керовані маси». Так один із перших дослідників цієї галузі політології Г. Лассвелл вважав, що політична комунікація це імперативний, спонукальний процес, жорстко детермінований зв'язок між суб'єктом-комунікатором та аудиторією-об'єктом.

Посилення демократичних процесів у країнах Західної Європи та США з другої половини ХХ століття, розширення політичної участі, ускладнення самого політичного процесу призвело до того, що рамки теорії політичної комунікації Лассвелла як єдиної односпрямованої системи заснованої на принципі «стимул-реакція» вже не описували всієї різноманітності політичного життя [1, с. 90].

Так Л. Пай, відкидаючи погляд на політичну комунікацію як на

односторонню систему сигналів, запропонував розглядати під цим терміном весь діапазон неформальних комунікаційних процесів у суспільстві, які мають різний вплив на політику [18, с. 153].

Інший політолог К. Дойч розглядає політику як комунікаційний процес координації зусиль людей для досягнення поставленої мети, і відводить зворотному зв'язку ключову роль цього процесу. Зворотній зв'язок відповідає за потік відомостей про досягнутий стан системи та наслідки діяльності влади, дозволяє скласти уявлення про те, наскільки ефективно було прийнято рішення [40, с. 50].

Р. Ж. Шварценберг пропонує розуміти під політичною комунікацією процес передачі політичної інформації, що циркулює від однієї частини політичної системи до іншої і між політичною системою та соціальною системою, тим самим, створюючи безперервний процес обміну інформацією між індивідами та групами на всіх рівнях [18, с. 153].

П. Лазарсфельд доповнив теорію політичної комунікації, описавши комунікацію як двоступінчатий процес впливу масової комунікації на індивіда. Вчений висловив припущення, що інформаційний вплив не є прямим, а опосередковується аудиторією через «лідерів громадської думки» [10, с. 22].

Значний вплив на генезис теорії політичної комунікації надала запропонована Д. Істоном, модель самої політичної системи, як соціального середовища, що знаходиться під впливом інформаційних потоків, що реагує на зміни зовні. На «вході» система отримує інформацію у вигляді вимог та підтримки, а на «виході» – реакцію, у формі рішень та дій щодо їх реалізації. Ця модель вперше відобразила діалоговий характер функціонування політичної системи. Твердження Істона про те, що політична система для підтримки свого гомеостазису повинна володіти, крім іншого, регулятивною здатністю, тобто контролем та можливістю координувати поведінку індивідів та груп, і, по-друге, реактивною здатністю – відповідати на вплив оточення, на вимоги, що висувуються індивідами та групами, дало поштовх до пошуку інших парадигм, що відбивають, у тому числі і суть політичної комунікації як діалогічний

процес [17, с. 13].

Згодом політологи Г. Алмонд та Дж. Коулман доповнили модель Істона новою функцією на «вході» власне політичною комунікацією [1, с. 88].

На необхідність існування зворотного зв'язку одним із перших звернув увагу В. Шрам. Основний акцент у його моделі робиться на поведінці учасників комунікаційного процесу. Він пропонує розглядати їх як однакові чи симетричні, де у кожного суб'єкта комунікації аналогічні функції створення повідомлення та його перетворення в сигнал, що передається, подальшого «розшифрування» і нарешті «інтерпретації» [42, с. 194].

Свою модель альтернативних видів руху інформації, що долає в політичній комунікації домінування та жорсткий контроль відправника інформації над адресатом, запропонували Й. Бордвік і Б. ван Каам. Вони виділили:

1) модель односторонньої комунікації – висловлювання, де особистий зворотній зв'язок вкрай не реальний, оскільки час і місце комунікації задається відправником (наприклад, ЗМІ);

2) діалогова модель – відповідає поширенню інформації у реальній комунікаційній мережі. Описує індивідуальне спілкування індивідів, без посередників, що самостійно обирають час, місце та тему інформаційного обміну (наприклад, Інтернет). Ця модель передбачає рівність учасників інформаційного обміну;

3) консультаційна модель описує ситуації, за яких індивід, що знаходиться на периферії комунікаційної лінії, шукає необхідні відомості в будь-якій базі даних (наприклад, сервер Інтернету). У цьому випадку місце та час комунікації визначаються не центром, а периферійним користувачем, що має максимальну свободу;

4) реєстраційна модель передбачає більший контроль центру щодо впливу на напрямок інформаційного потоку використовуваним індивідом [5, с. 70].

Інший видний дослідник у галузі комунікативістики Дж. Томпсон

розрізняє три типи комунікації:

1) безпосередня взаємодія, прямий контакт учасників комунікаційного процесу, що знаходяться в одній просторово-тимчасовій системі опосередкована взаємодії та опосередкована квазівзаємодії;

2) опосередкована взаємодія передбачає обов'язкове використання допоміжних засобів (папір, телефон, Інтернет), які дозволяють обмінюватися повідомленнями людям, «віддаленим» один від одного у просторово-часовому відношенні;

3) опосередкована квазівзаємодія, за Томсоном, це особливі види соціальних відносин, які встановлюються в результаті використання засобів масової комунікації – друку, радіо, телебачення. В умовах інформаційного суспільства, що стає, основним типом комунікації, що забезпечує доступ індивідів до інформації про політичні процеси, виступає Інтернет, тобто опосередковане квазівзаємодія. Безпосередня та опосередкована взаємодія будується на принципах діалогу, припускаючи суб'єкт-суб'єктні відносини, а опосередкована квазівзаємодія – монологу, відносини суб'єкт-об'єктного характеру. У цьому полягає основна проблема сучасної комунікативістики – необхідність створити діалогову систему опосередкованих квазікомунікацій, здатну випускати загальні сенси для індивідуумів, груп людей та всього товариства [38, с. 168].

Політична комунікація як атрибут політичної діяльності, є підлеглим поняттям щодо «соціальної комунікації», яке входить до загального поняття «комунікація», охоплюючи все різноманіття процесів та явищ інформаційного впливу та взаємодії, як у живій, так і в неживої природи. Політична комунікація відрізняється від соціальної комунікації способом організації системи розповсюдження політичної інформації. Ця система має офіційний статус, правове обґрунтування та незалежність від політичного тиску.

Політична комунікація повинна описувати циркуляцію інформації у сфері політичної діяльності, є будь-які повідомлення, тексти, що впливають на відносини між класами, націями та державами. При цьому головним фактором,

визначальним сутність та особливість політичної комунікації, стає інформація, що обслуговує політичні структури та що впливає на прийняття політичних рішень. Політична комунікація – це смисловий аспект взаємодії політичних діячів шляхом обміну інформацією в процесі боротьби за владу чи її здійснення. Вона пов'язана з цілеспрямованою передачею та виборчим прийомом інформації, без якої неможливий рух політичного процесу.

Таким чином, політична комунікація – процес передачі політичної інформації, що структурує політичну діяльність і надає їй нового значення, формує суспільне думку та політичну соціалізацію громадян з урахуванням їх потреб та інтересів.

Дойч виділяє три основні типи комунікацій в політичній системі:

1) комунікація через неформальні контакти, особисті зв'язки. Такий комунікативний ланцюг проявляється в основному в традиціоналістських суспільствах, проте зберігає своє значення і у розвинених соціальних системах. У сучасних умовах розвитку Інтернет неформальні контакти мають не тільки особисто-безпосередній характер, але й стали неперсоніфіковані та віртуальні, що вносить певним чином корективи в існуючі уявлення про систему неформальних контактів у політиці;

2) комунікація через організації, де головну роль грають політичні партії, які стають передатною ланкою, посередниками у взаємодії влади та суспільства;

3) комунікація за допомогою спеціальних технологій, що передають великі обсяги інформації для всього товариства [40, с. 50].

Р. Ж. Щварценберг також запропонував свою політичну теорію комунікації, виділивши три її способи:

– комунікація за допомогою засобів масової інформації (преса, книги, афіші, радіо, телебачення тощо);

– комунікація за допомогою організацій (політичні партії, групи тиску) та комунікація за допомогою неформальних контактів. Крім цього, він зараховує до розряду особливих комунікативних ситуацій або дій вибори,

референдуми та деякі символічні акти, такі як політичне вбивство та низку інших [11, с. 188].

Таким чином, у системі політичних комунікацій існує кілька взаємозалежних і відносно самостійних блоків. Насамперед це вся службова інформація, ще її можна визначити як функціональну, тому, що вона циркулює в державних та муніципальних органах управління, структурах законодавчих установ, представницької та виконавчої влади.

Другий блок становить те інформаційне середовище, яке утворюється внаслідок діяльності політичних партій, профспілок, а також різних громадських рухів. Інформаційний потік тут підпорядкований цілям політичної діяльності, спрямованої на завоювання та утримання політичної влади чи політичного впливу. В цей масив можна включити різноманітні програми, статuti, звернення, прес-релізи. Цей об'ємний інформаційний потік відбиває політичні прагнення різних соціальних груп.

Третій блок політичних комунікацій безпосередньо звернений до суспільної думки, до масової свідомості, до політичних настроїв великих груп людей. Ця область політико-комунікативної діяльності робить систему відкритою, здатною до швидкого реагування на зміни у свідомості та настрої людей.

Комунікація у сфері політики, подібно до будь-яких інших комунікаційних актів, переслідує три мети:

- передачу інформації;
- зміна думки;
- зміна поведінки інформованих.

Третій аспект є ключовим у цьому процесі, оскільки становить стрижень владно-управлінських відносин у суспільстві. Відповідно, використання системи комунікацій та контроль над змістом переданих нею повідомлень стає однією з обов'язкових умов для здійснення, утримання, а в необхідних випадках ще й завоювання влади. Феномен політичних комунікацій полягає у цілісній сукупності інформаційних зв'язків, інформаційних відносин між

суб'єктами політичної діяльності. Кожна політична система розгортає свою власну мережу політичної комунікації відповідно до своїх можливостей. За рівнем автономності структур комунікації можна відрізнити ліберальні системи від авторитарних чи тоталітарних.

Рівень діалогу між владою, громадою та бізнесом може бути різним, але часто спілкування з боку бізнесу може бути найбільш активним, особливо з владою. Ось кілька причин, що пояснюють це явище:

- бізнес зацікавлений у стабільності політичного середовища та розвитку ділових можливостей. Він може активно спілкуватися з владою, щоб впливати на прийняття законів та регулятивних політик, які впливають на його діяльність;

- бізнес може мати ресурси для лобіювання і впливу на політичні процеси. Він може активно залучатися до діалогу з владою через групи підтримки, фінансову підтримку політиків або інші канали впливу;

- бізнесові сектори часто потребують великої уваги до регулятивних питань, таких як оподаткування, ліцензування, торгівля тощо. Це створює стійкий інтерес бізнесу у спілкуванні з владою для вирішення цих питань;

- бізнес може мати великий обсяг експертної інформації щодо економічних та технічних аспектів політичних рішень. Ця експертність робить його важливим партнером для влади у процесі прийняття рішень;

- бізнес зацікавлений у тому, щоб влада створювала сприятливі умови для його розвитку. Це може включати політику сприяння бізнесу, зниження адміністративних бар'єрів, розвиток інфраструктури та інше.

Загалом, бізнес може бути найбільш активним у спілкуванні з владою через свій економічний інтерес, можливості лобіювання та впливу, а також за потреби експертної інформації та бажання створити сприятливе бізнес-середовище.

У сучасному світі політики дедалі більш значну роль починають грати комунікаційні можливості та ресурси органів державної влади, політичних партій, громадських рухів та конкретних політиків та їх здатність до ефективної

комунікації як цілеспрямованій інформаційній взаємодії із суспільством з метою формування чи коригування громадської думки.

Аналізувати комунікаційні відносини можна за вертикальним принципом – «правлячі – керовані», взаємини влади та суспільства. Разом з тим, чим демократичніше суспільство, тим більше значення набуває горизонтальний рівень обміну політичною інформацією, поєднання домінуючого комунікаційного потоку, ініційованого державою, з інформаційними потребами та пріоритетами громадянського суспільства.

Найбільша проблема, пов'язана з відсутністю ініціативи діалогу з боку громади, полягає в небажанні громади активно брати участь у владних процесах та спілкуватися з владою. Це може виникати з кількох причин.

По-перше, брак довіри до владних структур та переконання, що громадський діалог не призведе до реальних змін чи вирішення проблем. Громадяни можуть відчувати, що їхні голоси не чує влада або що вона не зацікавлена в їхніх думках та ініціативах.

По-друге, відчуття безсилля перед складною бюрократією та важкодоступністю владних структур. Для багатьох громадян участь у діалозі з владою може здатися складною та неприступною задачею, особливо якщо вони не мають необхідних знань або ресурсів для цього.

По-третє, відчуття віддаленості влади від конкретних проблем та потреб громади. У великих країнах або містах громадяни можуть відчувати, що влада занадто віддалена від їхніх конкретних проблем і не має достатнього розуміння їхніх потреб.

Для вирішення цих проблем важливо створювати сприятливі умови для громадського діалогу, такі як підвищення свідомості громадян, спрощення процедур взаємодії з владою, створення механізмів зворотного зв'язку та забезпечення доступності владних структур для всіх верств населення. Також важливо залучати громадян до участі в прийнятті рішень та створенні спільних ініціатив для вирішення важливих проблем громади.

Однією з головних причин Майдану 2014 року в Україні був брак діалогу

між громадою та владою, а саме відсутність ініціативи діалогу з боку громади з урядом до виникнення суспільних протестів. Цей період в історії України відзначився надзвичайною активністю громадян, але до виникнення Майдану суспільство довгий час не виявляло активної ініціативи з питань діалогу з владою.

Під час років попередніх до Майдану, багато українців спостерігали за розвитком ситуації в країні, але відчували безсилля і відсутність можливостей впливу на політичні процеси. За цих умов громадяни не проявляли активної зацікавленості у взаємодії з владою або участі в діалозі щодо вирішення гострих соціальних та економічних проблем.

Однак після відмови президента Януковича підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом та розгону протестів, громада різко активізувалася. Це стало проявом їхньої великої бурхливої невдоволеності і наміру змінити статус-кво.

Майдан став прямим свідченням того, що відсутність ініціативи діалогу з боку громади не означає відсутності прагнення до змін. Громадяни виявили готовність взяти владу в свої руки, вимагаючи відкритого діалогу, реформ та змін в країні.

Таким чином, Майдан 2014 року показав, що відсутність ініціативи діалогу з боку громади може перетворитися на суспільну мобілізацію та масові протести, коли люди відчують нагальну потребу в змінах та готові вступати у відкритий діалог із владою.

Використання нових засобів зв'язку сприяє посиленню міжособистісної взаємодії. Інтернет, дозволяє індивідам як спілкуватися один з одним, так і отримувати необхідну інформацію з будь-якого доступного у глобальній комп'ютерній мережі джерела. Сутність сучасних змін у галузі політичної комунікації – подолання домінування та жорсткого контролю відправника інформації над адресатом. Політична комунікація визначається здатністю створювати необхідні «сенси» у політичному просторі соціуму. Діалоговий характер комунікації свідчить про можливість політичної системи досягати

суспільного консенсусу, націленості політичного режиму на ухвалення політичних рішень в умовах багатовекторних інтересів плюралістичного суспільства, де кожен громадянин стає повноправним суб'єктом політичного процесу.

Політична комунікація – це інформаційний вплив політичних акторів щодо влади, є обов'язковою властивістю будь-якої політичної діяльності. Розвиток Інтернету значно розширив можливості альтернативного, не контрольованого владою виробництва та сприйняття політичної інформації, дозволяючи громадянам вільно обмінюватися повідомленнями політичного характеру. У глобальному плані намітилася тенденція до зміни моделей політичної комунікації, переходу від «мовлення» до справді демократичного діалогу влади та суспільства, який передбачає рівноправний обмін точними, повними та перевіреними відомостями. Таким чином, діалог як найбільш наближена до соціальної природі людини форма комунікаційної взаємодії стає однією з необхідних складових сучасної політики. Заснована на діалозі політична комунікація є важливою умовою в становленні рівноправного інформаційного обміну між владою та суспільством у сфері прийняття політичних рішень.

2.2. Методи формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні

Система перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні є ключовим інструментом для забезпечення відкритості, прозорості та взаємодії між владою та громадянами на рівні місцевого самоврядування. Для успішного формування такої системи можуть бути використані різноманітні методи, які включають у себе наступне [33, с. 288].

Регулярні публічні засідання, які є важливим інструментом взаємодії між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. Цей метод

дозволяє громадянам виражати свої погляди, висловлювати конкретні пропозиції, а також задавати питання представникам органам влади.

Вони забезпечують відкритість та прозорість діяльності місцевих органів влади. Дозволяють залучати громадськість до процесів управління та прийняття рішень, сприяючи активному діалогу між представниками влади та громадянами. Регулярність таких засідань забезпечує постійний контакт між владою та громадськістю, що сприяє вирішенню актуальних проблем та врахуванню потреб місцевого населення.

Структура регулярних публічних засідань може варіюватися в залежності від конкретних потреб та особливостей місцевої громади. Проте, зазвичай вони включають такі елементи:

- вступна частина – представлення учасників засідання та оголошення порядку денного;

- представлення звітів та інформації – представлення звітів від владних органів, депутатів чи інших посадових осіб про виконану роботу, розглядання актуальних питань, обговорення питань, внесених громадськістю;

- час для висловлення громадян – період, під час якого громадяни можуть висловлювати свої погляди, висувати пропозиції та задавати питання;

- розгляд і прийняття рішень – обговорення пропозицій та прийняття рішень з урахуванням виступів громадян;

- заключна частина – підведення підсумків засідання, оголошення наступних заходів та повідомлення про подальші дії.

Організація регулярних публічних засідань вимагає від владних органів певних зусиль. Це включає підготовку порядку денного, забезпечення необхідних матеріалів та інформації для учасників, а також забезпечення комфортних умов для участі громадян згідно з порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Регулярні публічні засідання мають безліч переваг, серед яких можна виділити:

- збільшення відкритості та прозорості: забезпечення можливості для громадян бути в курсі подій, висловлювати свої думки та спостерігати за процесом управління;

- створення можливості для взаємодії та діалогу: регулярність засідань створює постійний канал комунікації між владою та громадянами, що сприяє вирішенню конфліктів та встановленню довгострокових партнерських відносин;

- підвищення відповідальності влади: публічні засідання створюють можливість для владних органів демонструвати свою відкритість та готовність вислуховувати громадську думку, що сприяє підвищенню рівня довіри громадськості;

- можливість залучення громадськості до прийняття рішень: регулярні публічні засідання дозволяють враховувати думку громадян у процесі управління та прийняття стратегічних рішень.

Ради та комісії з питань громадської участі є механізмами, які сприяють залученню громадськості до процесів управління та прийняття рішень. Їхні головні завдання включають:

- представництво інтересів громадськості: ради та комісії з питань громадської участі дозволяють представникам громадськості виступати з ініціативами та пропозиціями щодо вирішення актуальних проблем та потреб громади;

- консультативна функція – органи надають консультації та рекомендації з питань, що стосуються розвитку місцевого суспільства, соціально-економічного розвитку, охорони навколишнього середовища та інших аспектів;

- моніторинг діяльності органів влади. Ради та комісії можуть виконувати функцію моніторингу діяльності органів влади, контролюючи виконання прийнятих рішень та програм, а також оцінюючи їхній вплив на громадськість.

Створення рад та комісій з питань громадської участі вимагає певної організаційної роботи. Основні етапи цього процесу включають:

- визначення складу та компетенцій: склад ради або комісії повинен бути

репрезентативним та відображати різноманітність громадських груп та інтересів. Компетенції органу визначаються його статутом або регламентом;

- вибір лідера та організаційна структура: часто ради та комісії обирають голову або голову та встановлюють організаційну структуру, яка може включати робочі групи, секретаріат та інші підрозділи;

- розробка стратегії та плану дій: важливим етапом є розробка стратегії діяльності та плану роботи, який містить конкретні завдання та заходи, які планується виконати;

- залучення громадськості до роботи: ради та комісії можуть організувати різноманітні заходи для залучення громадськості до своєї роботи, такі як публічні консультації, громадські слухання, а також взаємодія з медіа та громадськими організаціями.

Переваги створення рад та комісій з питань громадської участі:

- підвищення ефективності управління: дозволяють залучати різноманітні погляди та досвід громадськості для пошуку оптимальних рішень;

- підвищення легітимності прийнятих рішень: участь громадськості у процесі прийняття рішень забезпечує їхню більшу підтримку та легітимність;

- зміцнення відносин між владою та громадськістю: створення механізмів взаємодії сприяє підвищенню довіри між владою та громадськістю;

- покращення якості прийнятих рішень: участь громадськості допомагає враховувати широкий спектр потреб та інтересів громади при прийнятті рішень.

Вимоги щодо зміцнення впливу основних соціальних груп на сталому розвитку країн світу знаходимо у документах, ухвалених на Конференції ООН з питань навколишнього середовища та розвитку «Порядок денний XXI століття», яка відбулася в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Ці документи визначають необхідність та вказують на основні шляхи врахування громадських інтересів у процесі розв'язання проблем сталого та самодостатнього розвитку територій зі збереженням їх ресурсного потенціалу. Велике значення у цьому процесі приділяється громадським організаціям,

місцевим урядовим структурам та окремим сегментам суспільства [12].

Основоположні принципи втілення форм прямої демократії визначені в Основному Законі та законодавстві України.

У Конституції України закріплені всі необхідні передумови для становлення та розвитку місцевого самоврядування, включаючи його активізацію шляхом залучення громадськості. Наприклад, стаття 140 Конституції України визначає місцеве самоврядування як право територіальної громади – мешканців села або добровільного об'єднання у сільську громаду жителів декількох сіл, селища чи міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах, визначених Конституцією та законами України. Згідно зі статтею 5 Конституції України, «Єдиним джерелом влади є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Згідно зі статтею 24 Конституції України «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками». Згідно зі статтею 38 Конституції України «Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами» [21].

Також Конституція гарантує громадянам права, необхідні для реалізації місцевого самоврядування, зокрема на вільне об'єднання у політичні партії та громадські організації з метою захисту своїх прав і свобод, а також задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом з метою забезпечення національної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших осіб.

Аналогічні принципи також встановлені у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», який передбачає, що громада може здійснювати управління як безпосередньо через форми, такі як місцеві референдуми, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, так і через

органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Важливу роль відіграють громадські слухання, зустрічі з депутатами та посадовими особами, які надають можливість громаді вислухати та внести пропозиції з питань місцевого життя та управління [35]. Зазначений закон також докладно описує можливості залучення громадськості через загальні збори громадян, місцеві ініціативи та громадські слухання.

В сучасному світі використання онлайн-платформ для збору зворотного зв'язку між владою та громадськістю є важливим механізмом для підвищення рівня взаємодії, покращення якості прийняття рішень та забезпечення відкритості та прозорості в управлінні

Створення спеціальних онлайн-платформ для проведення консультацій з громадськістю та організація віртуальних громадських форумів є одним із ефективних методів збору зворотного зв'язку. Ці платформи можуть містити різні розділи, де громадськість може висловлювати свої пропозиції, ідеї, скарги чи побажання. Модератори забезпечують відповідний рівень дискусії та координують процес взаємодії між учасниками. Прикладом такої платформи може бути «E-Demosgasy.org», яка дозволяє громадськості вносити свої пропозиції та обговорювати різні питання з представниками влади [56].

Онлайн-опитування та анкети для збору зворотного зв'язку є дуже поширеним методом взаємодії між владою та громадськістю. Ці опитування можуть охоплювати різні аспекти діяльності владних органів, від оцінки якості послуг до визначення пріоритетних напрямків розвитку. Наприклад, місцева влада може проводити опитування серед мешканців міста щодо інфраструктури, транспорту чи системи управління містом, щоб зрозуміти їхні потреби та пропозиції.

Соціальні медіа стали невід'ємною частиною комунікації між владою та громадськістю. Платформи, такі як Facebook, Twitter, а також спеціалізовані соціальні мережі для обміну думками та інформацією, надають зручний і доступний канал для збору зворотного зв'язку. Владні органи можуть використовувати ці платформи для публікації анонсів консультацій, проведення

голосувань, а також для відповіді на питання та коментарі громадськості.

Веб-сайти органів влади зі спеціальними формами зворотного зв'язку є ще одним ефективним методом збору зворотного зв'язку. На таких веб-сайтах можуть бути розміщені спеціальні розділи для зворотного зв'язку, де громадськість може залишати свої коментарі, пропозиції та скарги. Це створює можливість для безпосередньої взаємодії між громадськістю та представниками влади та дозволяє швидко реагувати на потреби та проблеми громадськості.

Платформи для онлайн-петицій є ще одним способом залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Ці платформи дозволяють громадськості створювати петиції з різних питань та збирати підписи в підтримку своїх ініціатив. Представники влади можуть реагувати на ці петиції, надаючи відповіді та пояснення щодо вирішення нагальних питань.

Використання онлайн-платформ для збору зворотного зв'язку між владою та громадськістю є важливим елементом сучасного управління. Ці платформи створюють можливість для відкритої та прозорої комунікації між сторонами, покращують якість прийняття рішень та сприяють підвищенню довіри громадськості до владних органів. Застосування різноманітних методів та платформ для збору зворотного зв'язку дозволяє ефективно взаємодіяти з громадськістю та враховувати її потреби та погляди в процесі прийняття рішень.

Перш за все, важливо відзначити, що всі описані методи мають важливу складову у вигляді зворотного зв'язку, що відображає активну участь громадськості у діалозі з органами влади. Це відображає важливість взаємодії між органами влади та громадськістю на місцевому рівні, де обидві сторони мають можливість висловлювати свої погляди, ідеї та конструктивну критику.

Друге, у всіх описаних формах діалогу прослідковується поняття перманентного діалогу, що вказує на систематичну та постійну природу взаємодії між органами влади та громадськістю. Це означає, що взаємодія не обмежується одноразовими заходами або подіями, а набуває постійного характеру, сприяючи зближенню, взаєморозумінню та спільним рішенням

проблем.

Отже, формування системи перманентного діалогу відповідають двом важливим критеріям: наявності зворотного зв'язку з громадськістю та активності самого перманентного діалогу, що підкреслює їхню значущість у підтримці ефективної взаємодії між владою та громадськістю на місцевому рівні.

2.3. Досвід зарубіжних країн у формуванні системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні

З метою підтримки суспільства та сприяння розвитку держави важливим є створення системи постійного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні. Це передбачає аналіз досвіду зарубіжних країн у впровадженні політики партнерства та співпраці між владою та громадою. Під час оцінки моделей місцевого управління у світі, слід враховувати особливості власної країни, контекст впровадження та поточну динаміку трансформації. Такий підхід дозволить ефективно адаптувати та впровадити найкращі практики в місцеве управління та розбудувати довірчі відносини між владою та громадою.

Уряди, які хочуть побудувати більш конструктивні відносини з громадянським суспільством, часто хочуть знати, з чого найкраще почати. Громадянське суспільство складається з різних типів організацій, досвіду та географічного поширення, тому розуміння та залучення до цього розмаїття може бути складним. Але якщо це зробити правильно, взаємодія з громадянським суспільством надає урядовій політиці незрівнянну силу.

Це було продемонстровано за допомогою Open Government Partnership (OGP) [53, с. 121]. Діалог між урядом і громадянським суспільством, а також співтворчість є, звичайно, фундаментальними для моделі OGP. Партнерство «Відкритий уряд» (OGP) стрімко розвивається з моменту свого заснування

13 років тому. Сьогодні OGP включає 78 країн, 76 місцевих органів влади та тисячі організацій громадянського суспільства. Разом вони взяли понад 4500 зобов'язань щодо реформ у понад 300 планах дій. Переходячи до наступних 10 років, OGP має важливу можливість озирнутися назад і оцінити, чи працює платформа за задумом: чи співпрацюють уряди та громадянське суспільство для розробки реформ? Чи впроваджують уряди реформи, які вони зобов'язуються? І, головне, що пророкує успіх і що ми можемо з цим зробити?

Залучення громадянського суспільства є ключовим компонентом моделі OGP. Члени OGP спільно створюють плани дій і беруть участь у регулярному діалозі з громадянським суспільством через такі платформи, як багатосторонні форуми щодо відкритого уряду.

Однією з моделей співпраці, яка спільно створюється урядом і громадянським суспільством і закладає основу для взаємодії розглянемо на прикладі Фінляндії [57].

Уряд призначив нову Консультативну раду з питань політики громадянського суспільства (KANE) на чотирирічний термін з 27 січня 2022 року по 26 січня 2026 року. Раду очолює Тайна Сусілуото, генеральний директор Олімпійського комітету Фінляндії. Консультативна рада з питань політики громадянського суспільства працює при Міністерстві юстиції.

До завдань Консультативної ради входить сприяння взаємодії між адміністрацією та громадянським суспільством та покращення умов діяльності громадянського суспільства. Він складається з представників громадянського суспільства, наукових досліджень, бізнес-сектору, міністерств та інших державних установ.

Консультативна рада складається з представників громадянського суспільства, наукових досліджень, бізнес-сектору, міністерств та інших державних установ. До консультативної ради призначено 19 членів та 19 заступників, а також голову та заступника голови.

Відповідно до Указу про KANE, зареєстровані асоціації в таких секторах мають право подати заявку на членство:

- фізкультурно-оздоровчі та спортивні організації;
- дитячі та молодіжні організації;
- освітні та культурні організації;
- соціально-медичні організації;
- екологічні та громадські організації;
- організації з прав людини та рівності;
- організації меншин та мігрантів;
- організації підприємців.

Люди також можуть подати заявку до консультативної ради, щоб представляти вільну громадську діяльність (так звану громадську діяльність четвертого сектору) та дослідження громадянського суспільства.

Під час оцінювання заявок особлива увага приділяється тому, щоб члени консультативної ради представляли громадянське суспільство Фінляндії різноманітним і широким чином у межах, визначених указом. Інші досліджувані критерії включають масштаб і різноманітність мереж заявника, а також його можливості брати участь у діяльності консультативної ради. Члени та заступники членів можуть представляти різні організації в одному секторі. У процесі відбору також докладаються зусилля для забезпечення залучення, наскільки це можливо, нових учасників до діяльності консультативної ради.

Завданням Консультативної ради є:

- 1) сприяти співпраці та взаємодії між громадянським суспільством і органами влади;
- 2) відслідковувати зміни в середовищі діяльності громадянського суспільства та, у зв'язку з цим, Європейський Союз та міжнародні події;
- 3) виступати з ініціативами, презентаціями та заявами щодо розвитку важливих аспектів політики громадянського суспільства;
- 4) оцінити стратегії міністерств щодо НУО та практики консультацій з громадянами;
- 5) контролювати послідовність і передбачуваність рішень органів

державної влади щодо НУО та виступати з ініціативами щодо їх розвитку;

б) виступати з ініціативами щодо національного та міжнародного напрямку дій Фінляндії щодо неурядових організацій;

7) ініціювати дослідницькі, науково-дослідні проекти, сприяти дослідницькій діяльності та використанню результатів досліджень, інформувати про результати проектів і досліджень.

Міхал Мартін, міністр сільського та громадського розвитку Хізер Хамфріс та державний міністр Джо О'Браєн відкрили новий Громадський форум для діалогу між громадою та волонтерським сектором і державою [58].

Ця модель взаємодії з громадою та волонтерським сектором відповідає п'ятирічній стратегії «Сталі, інклюзивні та повноважні громади». Моделлю керуватиме Департамент сільського та громадського розвитку та підтримуватиме відкритий діалог та посилюватиме співпрацю з сектором.

Громадський форум покликаний виконати зобов'язання уряду щодо посилення соціального діалогу та прогресу громадянської участі. Учасники почули приклади цього з міжнародної та національної точки зору та поділились власними поглядами на сприяння більшій участі у виробленні державної політики.

На цьому першому заході учасники визначили роль, яку може відіграти громадянський форум, і внесок, який він може зробити у створення кращої державної політики.

Звертаючись до делегатів під час відкриття Громадянського форуму на стадіоні Мартін підкреслив важливу роль, яку відіграють громада та волонтерський сектор в ірландському суспільстві:

– «Громада та волонтерський сектор інколи є першим голосом, який визначає нові виклики, голосно виступаючи за тих, хто не може, а в інший час працюючи мовчки, майже непомітно»;

– «Наша колективна відповідь на такі серйозні виклики, як пандемія COVID і поточна війна в Україні, була б набагато гіршою, якби не неоціненна роль, яку відіграє широкий спектр громадських і волонтерських організацій, які

працюють на місцевому та національному рівнях»;

– «Спільні підходи до вирішення викликів у суспільстві призводять до кращих результатів – ось чому такі важливі можливості, як сьогодні, для відкритого та чіткого діалогу, заснованого на спільних цінностях і принципах».

Повторюючи ці почуття, міністр Хамфріс сказав:

– «Мій відділ прагне поставити громади на перше місце, дати людям спроможність і можливості впливати та брати участь у політиках і рішеннях, які їх стосуються. Йдеться про заохочення такої участі – у якій би формі вона не приймалася»;

– «Кожний з присутніх зміцнить формування державної політики не лише в одному департаменті, а й у всьому уряді».

Програма заходу об'єднувала спікерів міжнародних, національних, громадських і волонтерських організацій із панельними дискусіями та круглими столами. Понад 130 учасників – лідерів з усієї громади та волонтерського сектору, а також високопоставлених посадових осіб місцевої та центральної влади.

Міністр Джо О'Браєн сказав, що Громадянський форум збагатив існуючі процеси соціального діалогу в Ірландії.

Ця ініціатива є частиною ряду заходів, які вживає департамент для підтримки громади та добровільного сектору, а також для сприяння стійким, інклюзивним та повноважним громадам по всій Ірландії.

Форум виконував цілі в рамках «Стійких, інклюзивних і розширених повноважень»: п'ятирічної стратегії підтримки громади та добровільного сектору в Ірландії.

Департамент сільського та громадського розвитку залучив громаду та волонтерський сектор у розробку цього заходу, а також його цілі, шляхом семінарів з представниками сектору, щоб переконатися, що голос сектору відображено в заході.

Порядок денний заходу включав внески міжнародних та національних доповідачів на відповідні теми, а також внески представників сектора. Також

проводяться круглі столи, які дадуть можливість почути всі голоси.

Цей захід був частиною ширшого процесу підтримки залучених підходів до розробки політики та програмування. Він не призначений для заміни будь-яких існуючих форумів чи діалогів, а радше для того, щоб додати цінності та глибини існуючому діалогу.

П'ятирічна стратегія підтримки громади та волонтерського сектору в Ірландії визначає довгострокове бачення громад в Ірландії.

Він встановлює загальний напрямок руху урядової політики щодо розвитку громади, місцевого розвитку та громадського та добровільного секторів на наступне десятиліття.

Стратегія була розроблена спільно Департаментом сільського та громадського розвитку, колегами з центрального та місцевого уряду, а також громадським та волонтерським секторами.

Національний орган діалогу у Швеції (NOD) працює над створенням умов для співпраці між громадськими діячами та громадянським суспільством, надаючи підтримку та керівництво представникам органів влади, міністерств та організацій громадянського суспільства, плануючи та організовуючи зустрічі та поширюючи знання через семінари, лекції та письмові матеріали [55].

NOD підтримує сторону-ініціатора у формулюванні мети та цілей і бере участь у всьому процесі співпраці: від планування до впровадження до подальшої роботи. Крім того, NOD організовує семінари та майстер-класи.

Відповідно до Європейського кодексу участі ідейних організацій у процесі прийняття рішень існує чотири рівні співпраці: інформація, консультації, діалог і партнерство. NOD працює переважно на двох середніх рівнях з діалогом і консультаціями.

Згідно з кодексом, консультації є формою ініціативи з боку органів влади, яка запитує інформацію щодо конкретних політичних питань від різних суб'єктів, у тому числі організацій, що ґрунтуються на ідеях. Консультації зазвичай відбуваються шляхом інформування владою ідейних організацій про поточні політичні події та запрошення їх надати коментарі, думки та відгуки.

Консультації актуальні на всіх етапах процесу прийняття політичних рішень, але особливо для формулювання, перегляду та переформулювання.

Діалог може бути ініційований обома сторонами. Діалог може бути широким або спільним.

Широкий діалог – це двостороннє спілкування, засноване на спільних інтересах і можливих спільних цілях для регулярного обміну думками. Це можуть бути, наприклад, відкриті громадські слухання чи більші зустрічі між орієнтованими на ідеї організаціями та владою. Дискусія залишається широкою і не має явного зв'язку з будь-яким поточним політичним процесом.

Спільний діалог ґрунтується на спільних інтересах для розвитку конкретної сфери політики чи вирішення спільної проблеми. Тут діалог має більше можливостей, ніж широкий діалог, оскільки він складається зі спільних, часто частих і регулярних зустрічей для розробки ключових політичних стратегій, і часто призводить до узгоджених результатів.

Велике значення надається діалогу на всіх етапах процесу прийняття політичних рішень, але він особливо важливий, коли йдеться про встановлення порядку денного, формулювання та переформулювання політики.

NOD використовує різні методи зустрічей залежно від рівня співпраці та потреб ініціатора. Найпоширенішими методами є круглі столи, семінари та панельні дискусії, але оскільки процеси, з якими працює NOD, часто сильно відрізняються один від одного, методи зустрічі завжди адаптуються після зустрічі.

NOD пропонує низку різноманітних письмових продуктів, які за потреби можуть бути пов'язані з процесами консультацій чи діалогу. Продукти адаптовані до ситуації та актора, але їх можна приблизно розділити залежно від того, до якого процесу вони підходять. Можуть виготовлятися наступні види документів і документів:

У зв'язку зі спільними процесами завжди складається документація. Формат підбирається відповідно до мети співпраці, але метою завжди є збір результатів розмов.

NOD може створити карти, наприклад, організацій, органів влади чи громадських розслідувань, які є актуальними під час роботи над певним питанням. За потреби також можна зробити компіляцію викликів, які сприймає цільова група. Карти дуже стислі та оглядові, і часто складаються за допомогою таблиць, маркованих списків або схем.

NOD надає ситуативну картину роботи різних акторів з актуальною проблемою. Мета картинок ситуацій – дати чітке уявлення про те, як на громадянське суспільство впливає нова ситуація, працює з нею чи ставиться до неї, наприклад, COVID-19 чи вторгнення Росії в Україну. Зображення статусу створюються протягом короткого часу, зазвичай не довше трьох тижнів.

У випадках, коли проблема актуальна для всього громадянського суспільства або політики громадянського суспільства протягом тривалого періоду часу, NOD може підготувати звіт. Звіти більш повні, ніж ситуаційні зображення, і завжди включають певний тип аналізу зібраного матеріалу.

Аналіз досвіду зарубіжних країн у формуванні системи стійкого діалогу між органами державної влади та громадськістю підкреслює розмаїття інструментів і методів взаємодії. Ці методи включають у себе панельні дискусії, круглі столи, семінари, консультації та діалоги на різних рівнях співпраці. Вони сприяють широкій участі громадськості у процесі прийняття рішень та формуванні політики.

Додатково, багато країн розробляють довгострокові стратегії для розвитку громадського сектору та взаємодії з ним на місцевому рівні, що дозволяє створити загальний напрямок розвитку та забезпечити стійкі, інклюзивні та компетентні громади. Однак, в Україні ще не розвинуто стійку та системну систему діалогу між органами влади та громадськістю, а активна участь громадськості залишається недостатньою. Також відсутні чіткі механізми зворотного зв'язку, що обмежує можливості громадськості впливати на прийняття рішень та виконання стратегій розвитку.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРМАНЕНТНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

3.1. Сучасний стан формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні.

Україна, як суверенна держава, невід’ємно пов’язана з принципами демократії та розвитку громадянського суспільства. Одним із ключових аспектів побудови демократичного суспільства є забезпечення ефективного діалогу між органами державної влади та громадськістю. Сучасний стан формування такої системи перманентного діалогу в Україні відображається у декількох ключових аспектах:

Насамперед в Україні є відповідні законодавчі акти, які регулюють взаємодію між державними органами та громадськістю. Зокрема, це Конституція України, Закон «Про доступ до публічної інформації», а також закони, що регулюють діяльність громадських об’єднань та місцеве самоврядування [35].

Конституція України визначає основні принципи організації влади та взаємодії між громадянами та органами державної влади. Вона гарантує право громадян на участь у державному управлінні та формулює принципи демократії, правової держави та громадянського суспільства.

Закон «Про доступ до публічної інформації» цей закон визначає право громадян на доступ до інформації, що належить до публічної сфери. Він зобов’язує органи влади забезпечувати відкритість та прозорість у своїй діяльності, надаючи інформацію громадськості.

Також закони про громадські об’єднання та місцеве самоврядування вони встановлюють правові умови для діяльності громадських об’єднань та органів місцевого самоврядування [34]. Вони регулюють процедури створення,

функціонування та взаємодії з органами влади.

З початку повномасштабного вторгнення чисельність благодійних установ збільшилася на 74 %. Проте, загальна кількість неприбуткових організацій, включаючи благодійні, майже залишилася незмінною: дивись рис. 3.1, 3.2.

Найбільшу частку серед усіх неприбуткових установ складають громадські об'єднання – 57 497, що становить 27,55 % від загальної кількості. До початку повномасштабної війни на другому місці знаходилися різноманітні «бюджетники», проте наразі їх замінили об'єднання співвласників багатоквартирних будинків — 33 402 або 16,03 %.

На третьому місці знаходяться 31 293 неприбуткових бюджетних установ. Кількість бюджетних установ та творчих спілок помітно скоротилась на 27,6 % та 6,9 % відповідно.

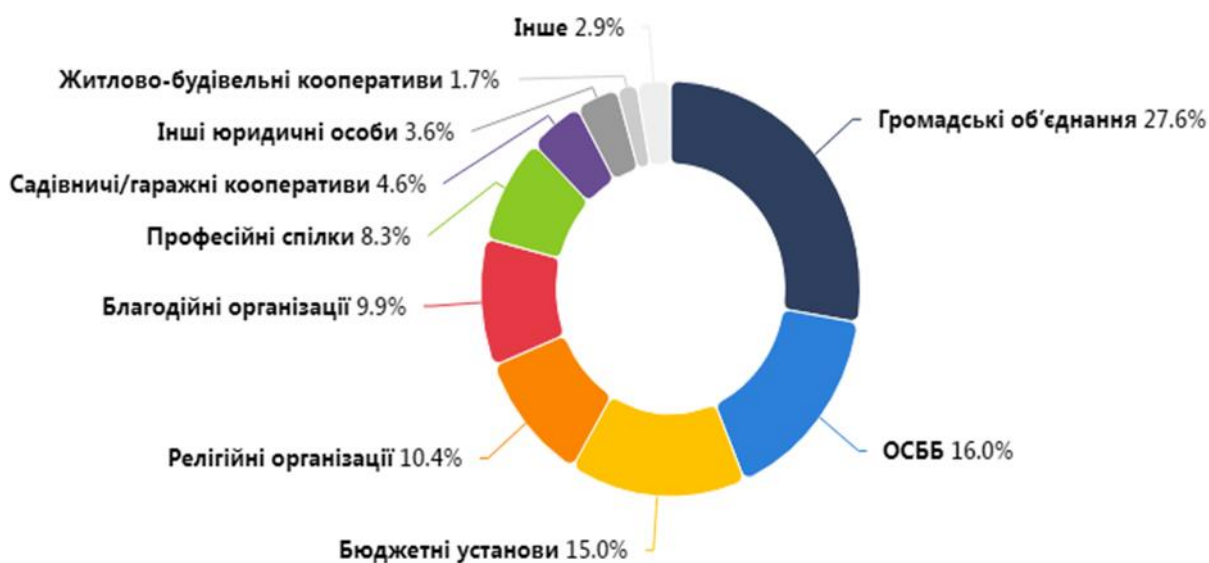

Рис. 3.1 Топ неприбуткових організацій (станом на 08.12.2023 р.)

Рівненської та Тернопільської областей, які взяли участь у відповідних процедурах на рівні 5,9 %, 5,4 % та 4,1 %.

Що до відгуків та підтримки у звітах з оцінки впливу на довкілля найбільше активних учасників є серед мешканців Одеської (78 %), Дніпропетровської (58 %) та Київської (42 %) областей. У той час як представники Волинської, Луганської, Рівненської, Черкаської областей та міста Києва не взяли активної участі у відгуках чи підтримці звітів з оцінка впливу на довкілля.

Протягом року в Україні було проведено 407 зборів оцінки впливу на довкілля, на які з'явилося 5 859 осіб з різних соціальних груп. З них 162 засідання відбулися, не залучаючи громадськість [39, с. 3].

У сучасному світі спостерігається паралельний розвиток трьох ключових процесів у сфері публічної комунікації. Один із них пов'язаний з глобалізацією та зростанням обсягів інформації, другий – з укріпленням впливу інформації на політичну сцену на рівні місцевих громадських організацій, що надає їм можливість активно діяти та відстоювати свої погляди, використовуючи організований вплив на діяльність влади. Третій процес стосується впливу технологічних змін, зокрема, доступності інтернету для широкого кола людей.

Це відкриття революціонізувало спосіб розповсюдження інформації на політичній арені. Завдяки доступності та відсутності політичної цензури, віртуальний простір став популярним майданчиком для обговорень, вироблення стратегій дії для окремих громадян та груп, об'єднаних спільними інтересами. Єдність трьох складових є ключовою для розуміння головної властивості інтернету як засобу комунікації, яка полягає у можливості здійснювати різноманітні форми опосередкованої взаємодії: міжособистісну (через електронну пошту), групову та масову (через веб-сайти). У інших словах, інтернет забезпечує переміщення смислів у соціальному просторі та часі, з увагою переважно на задоволення комунікаційних потреб окремих осіб і соціальних груп, вибір яких визначається їхніми прагненнями до самореалізації та соціальної адаптації.

Інтернет забезпечує низку переваг. По-перше, він дозволяє поєднувати різні аспекти, такі як візуальні, звукові та текстові. По-друге, він сприяє інтерактивності, створюючи можливість для діалогу та обміну інформацією через чати, пошту, телеконференції та форуми. По-третє, Інтернет забезпечує безпосередній доступ до інформації без посередників, що дозволяє миттєво передавати великі обсяги даних та перевіряти їх достовірність з декількох незалежних джерел. Ці можливості відсутні у традиційних формах комунікації, де інформація передається в монологічному режимі без можливості зворотного зв'язку.

Інтернет також порушує ієрархічну структуру поширення інформації та знижує можливість маніпуляцій з нею. Це впливає на спосіб розуміння політики, де індивід не лише пасивний споживач, але й активний учасник, що має здатність самостійно відбирати та аналізувати інформацію про політичне життя. У цей час військового конфлікту, роль інтернету для українського суспільства набуває надзвичайної важливості. Інтернет стає не лише засобом комунікації та отримання інформації у політичному житті, але й ключовим інструментом для збереження зв'язку зі світом, вираження громадянської позиції та мобілізації суспільства. Україна, перебуваючи в стані воєнного конфлікту, більш ніж будь-коли потребує вільного доступу до інтернету для забезпечення інформованості громадян, підтримки військових, організації гуманітарної допомоги та забезпечення відкритого політичного діалогу. У цей складний час інтернет надає можливість владі та громадськості транслювати інформацію одне одному безпосередньо та оперативно. Це дозволяє уникати фейків та маніпуляцій і забезпечити прозорість у діалозі між владою і громадкістю. Також соціальні мережі та онлайн-форуми стають майданчиками для публічного обговорення та дебатів з питань війни, політики та стратегії. Це робить політичний процес більш відкритим та доступним для громадян. Надають громадянам можливість висловлювати свої погляди та думки щодо політичних подій безпосередньо владі через соціальні мережі, блоги, петиції тощо. Не дивлячись на сучасні технології і розвиток інтернету та телебачення

комунікація між органами державної влади та громадськістю в Україні на низькому рівні. В першу чергу така ситуація складається через недовіру до державного апарату країни. Після аналізу даних провідних соціологічних агенцій України можна зробити висновок, що українське суспільство виявляє стійкий рівень недовіри до центральних органів державної влади та практично до всіх інших державних інститутів. Станом на 2020 рік населення України, згідно проведених опитувань, найбільше довіряють:

- добровольчим батальйонам – 60 %;
- церкві – 63 %;
- Державній службі з надзвичайних ситуацій – 65 %;
- волонтерським організаціям – 67 %;
- Збройним Силам України – 70 %.

Одночасно з тим більшість не довіряє:

- Кабміну України – 75 %;
- Парламенту України – 76 %;
- суддям – 77 %;
- чиновникам – 78 %;
- засобам масової інформації Російської Федерації – 80% [47].

Поглядах громадян на розвиток ситуації в Україні протягом певного періоду змінюються про що свідчать дані з таблиці 3.1 [29].

Таблиця 3.1

Оцінка громадянами країни ситуації яка відбувається в Україні

Період	Українці які вважають, що країна рухається в правильному векторі (%)	Частка громадян, що вважають, що події в Україні розвиваються у невірному векторі (%)	Не визначилися (%)
Грудень 2021	20	–	–
Вересень-жовтень 2022	51	–	–
Лютий-березень 2023	61	–	–
Останнє опитування	41	38	21

Згідно з опитувань більшість громадян залишається оптимістично налаштованою стосовно майбутнього України. Навіть у змінному геополітичному середовищі, українці вірять у здатність країни подолати існуючі проблеми і труднощі, про що свідчать дані таблиці 3.2 [29].

Довіра або недовіра до різних інститутів протягом певного часового періоду може бути пов'язана з політичними переконаннями респондентів, їхніми очікуваннями, особистістю представників цих інститутів у конкретний момент часу, рівнем задоволеності (або незадоволеності) респондентів власним життям та іншими факторами. Хоча для демократичних систем характерною є періодична зміна владних осіб і більше значення надається чинним нормам і правилам, загальні дані свідчать про відсутність інституціональної довіри. На жаль, державний апарат загалом є лідером у розмірах недовіри, що вказує на високий рівень відчуженості між структурами державної влади та суспільством, що призводить до негативного ставлення громадян до діяльності влади.

Таблиця 3.2

Оцінка перспектив подолання проблем українцями

Оцінка перспектив подолання проблем	Кількість українців (%)
Найближчі кілька років	33
Більш віддалена перспектива	42
Україна не здатна подолати проблеми	9
Не визначилися	Решта

Довіра в контексті публічного управління визначається як рівень визнання суспільством діяльності та рішень, прийнятих органами державної влади, і є складовою соціально-політичного процесу, що відображає спроможність державних інституцій відтворювати цінності суспільства. Існують різноманітні критерії, які можуть впливати на рівень інституціональної довіри, такі як узгодженість, об'єктивність, точність, залучення до процесу прийняття рішень, прозорість, налагодження діалогу зі зацікавленими сторонами, відкритість та партнерство [48].

Українці виявляють недостатню орієнтацію у суті реформ, які відбуваються у різних галузях. Лише мінімальний відсоток громадян стверджує, що розуміє ці процеси добре. Наприклад, лише 10-11 % громадян вважають, що мають достатні знання про реформу системи охорони здоров'я та децентралізацію. У той час як у випадку реформи фінансового сектору ця цифра складає всього 2 %. Важливо підкреслити, що оцінки впливу реформ сильно змінюються в залежності від рівня освіченості опитаних щодо цих питань. Ті, хто мають глибокі знання, схиляються до думки, що реформи мають позитивний вплив. Проте зі зниженням рівня інформованості значно зростає частка тих, хто не відчуває впливу реформи або вважає її негативним [37].

Таким чином, недостатність актуальної та об'єктивної інформації про майбутні зміни та відсутність критичного мислення, що переважно впливає з неефективної комунікаційної системи, сприяє широкому прийняттю популістських заяв. Незадоволеністю рівнем добробуту, що відображає якість рішень та комунікаційних стратегій, породжує негативне ставлення до діяльності держави в цілому. Значна частина інформації, що доходить до громадян, надходить через призму політичних акторів, які переважно діють у власних інтересах та спрямовуються на вплив на громадську думку за допомогою негативного відображення дій владних структур.

На сучасному етапі спостерігається значний розвиток технічних можливостей для формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю. Це створює всі передумови для покращення взаєморозуміння, врахування інтересів та потреб кожної зі сторін. Проте, незважаючи на наявність технічних засобів та зацікавленість окремих груп населення у встановленні діалогу з органами влади, існують проблеми, які перешкоджають ефективному взаємодії.

Однією з таких проблем є поширена недовіра до органів влади серед значної частини населення. Це обмежує активність громадськості у взаємодії з державними структурами та створює перешкоди для побудови конструктивного діалогу. Необхідною умовою подолання цієї недовіри є створення відкритих та

прозорих механізмів комунікації, які дозволять громадянськості переконатися в серйозності та дієвості зусиль влади щодо співпраці з громадянськістю.

Крім того, існує проблема зацікавленості органів влади у встановленні діалогу з громадянськістю. Деякі владні структури можуть відчувати недостатню потребу у врахуванні голосу громадян у процесі прийняття рішень або вважати, що це лише формальна процедура. Однак, для успішної демократії та сталого розвитку суспільства необхідно забезпечити активну участь громадян у формуванні та впровадженні державних політик.

Отже, для ефективного формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадянськістю необхідно подолати недовіру та зацікавити владу у співпраці з громадянськістю.

3.2. Перспективи та шляхи/напрямки з оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадянськістю на місцевому рівні

Україна перебуває на шляху активного розвитку в напрямку діджиталізації, спрямованого на модернізацію та впровадження сучасних технологій в усі сфери життя суспільства. У цьому контексті формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадянськістю на місцевому рівні через інформаційні технології стає не лише актуальним, але й стратегічно важливим завданням.

Інтернет є потужним інструментом для забезпечення доступу громадян до інформації про діяльність органів влади, рішень, прийнятих на місцевому рівні, а також планів розвитку. Створення веб-порталів та мобільних додатків з відкритою та зрозумілою інформацією дозволить громадянам стежити за подіями в своїй громаді, а також брати активну участь у формуванні рішень.

Однією з важливих переваг інтернету є можливість залучення української діаспори до діалогу з владою на місцевому рівні. Люди, які зараз перебувають за кордоном, мають можливість долучатися до подій які відбуваються в

Україні, висловлювати свої думки та пропозиції щодо розвитку своєї батьківщини. Це сприятиме не лише розширенню кола учасників діалогу, а й залученню нових ідей та підходів до вирішення місцевих проблем.

Всесвітня павутина також дозволяють розширити можливості участі громадян у прийнятті рішень шляхом здійснення віртуальних консультацій, обговорень та голосувань. Це дозволить залучити більше людей до процесу прийняття рішень і забезпечити більш репрезентативні результати.

Для тих, хто планує повернутися до України, активна участь у місцевому діалозі через інтернет може стати способом ознайомлення з актуальними питаннями в рідній громаді, а також засобом власного соціального впровадження.

Оптимізація формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю в Україні може бути здійснена, спираючись на досвід країн, які досягли значних успіхів у цьому напрямі, таких як Ірландія, Фінляндія та Швеція. Перспективи для України включають в себе ряд ключових аспектів. Вельми важливо розширити доступність інформації щодо прийнятих рішень та процесів їх ухвалення в органах влади. Також необхідно розвивати онлайн-платформи для взаємодії громадськості з органами влади. Додатковою перспективою є залучення різноманітних груп громадян до участі у діалогових процесах, зокрема молоді, місцевих громад та меншин. Важливим напрямком є також удосконалення законодавства, що стосується співпраці та діалогу між владними органами та громадськістю. Крім того, необхідно надавати професійну підготовку кадрів як з владних органів, так і з громадськості, для підтримки ефективної співпраці та діалогу.

Використання досвіду більш розвинутих країн є надзвичайно важливим, оскільки це дозволяє нам здобути цінні уроки та підходи, які можна успішно застосувати в нашій країні.

Соціальні медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та мобілізації громадянського суспільства. Використання цих платформ для спілкування з владними структурами дозволяє створити прості й доступні

канали зв'язку для обміну інформацією та висловлення думок.

У загальному, використання технологій зв'язку та інформаційних платформ відкриває нові можливості для формування системи перманентного діалогу між владою та громадськістю, що є важливим елементом розвитку сучасного українського суспільства

Українське суспільство, незважаючи на загальний рівень освіти, часто стикається з поверхневим розумінням політичних процесів та механізмів прийняття рішень на місцевому та державному рівнях. Це може призводити до недорозуміннь, недовіри до владних структур та неправильного сприйняття політичних подій. Розробка та реалізація програм навчання та підвищення освітньої культури громадян є ключовим елементом у формуванні діалогу між владою та громадськістю на місцевому рівні. Для досягнення цієї мети можна вжити такі заходи:

- поглиблення знань про політичні процеси та систему влади.

Програми навчання повинні охоплювати широкий спектр питань, від основ правової системи до механізмів роботи владних органів на різних рівнях. Це допоможе громадянам краще розуміти процеси формування та реалізації державної політики, а також виявляти можливі шляхи впливу на ці процеси.

- розвиток критичного мислення та аналітичних навичок.

Освічені громадяни, які можуть критично аналізувати інформацію та оцінювати дії владних структур, є важливим активом для будь-якого суспільства. Програми навчання повинні сприяти розвитку цих навичок, надавати інструменти для об'єктивної оцінки ситуації та прийняття обґрунтованих рішень.

- підвищення громадянської активності та участі.

Суспільство, яке розуміє важливість своєї участі в політичних процесах, більш схильне брати активну участь у громадському житті та впливати на рішення, що стосуються їхнього місцевого середовища. Програми навчання мають стимулювати цей процес, сприяючи формуванню громадянської активності та відповідальності.

– залучення до діалогу з політичними особами.

Взаємодії з політичними діячами, такі як відкриті дебати, дискусії та інтерактивні зустрічі, дозволять громадянам не лише отримати інформацію від перших осіб, а й мати можливість висловити свої погляди та запитання.

– створення механізмів зворотного зв'язку через онлайн програми.

Для забезпечення перманентного діалогу між владою та громадськістю на місцевому рівні і забезпечення ефективного зворотного зв'язку, необхідно розробити та впровадити спеціалізовані онлайн програми. Ці програми повинні бути спрямовані на створення простих та доступних інструментів для взаємодії між громадськістю та владою, забезпечуючи прозорий та ефективний обмін інформацією та думками.

Створення веб-платформи, на якій громадяни можуть подавати свої скарги, пропозиції та запити на отримання інформації. Ця платформа має бути легкою у використанні та доступною з будь-якого пристрою з Інтернетом. Вона повинна також включати можливість відстеження статусу звернень та отримання конкретних відповідей у визначені строки.

Також веб-сайт для комунікації має стати місцем, де громадяни можуть обговорювати важливі теми, висловлювати свої погляди та висувати пропозиції, а також отримувати відповіді від представників влади.

Проведення регулярних опитувань та голосувань на важливі питання місцевого значення. Це дозволить залучити громадян до процесу прийняття рішень та отримати об'єктивні результати, які будуть враховані при формуванні політики. Організація онлайн-консультацій з експертами з різних сфер, які можуть надати кваліфіковані відповіді на запитання громадян щодо конкретних питань або проблем. Проведення інтерактивних вебінарів та лекцій з представниками влади з метою роз'яснення важливих питань та відповідей на запитання громадян.

Створення ефективної онлайн програми для забезпечення перманентного діалогу між владою та громадськістю на місцевому рівні є важливим елементом розвитку сучасного українського суспільства. Ці програми мають бути

спрямовані на забезпечення прозорості, відкритості та ефективності взаємодії між громадянами та владою, забезпечуючи конкретні відповіді та розв'язання проблем в максимально короткі терміни.

У контексті оптимізації формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні, ключовими елементами є використання сучасних технологій зв'язку та інформаційних платформ, розвиток освітньої культури громадян, підтримка місцевих ініціатив та громадських об'єднань.

Засоби електронної комунікації, веб-платформи та мобільні додатки створюють можливості для активного взаємодії між владою та громадськістю, забезпечуючи прозорий обмін інформацією та конструктивний діалог. Використання таких інструментів сприяє активізації громадян у вирішенні місцевих проблем та прийнятті рішень, а також залученню української діаспори до спільного діалогу.

Паралельно з цим, розвиток освітньої культури громадян є необхідним для забезпечення ефективного діалогу з владою. Програми навчання та підвищення обізнаності громадян з політичних та суспільних питань допомагають формувати критичне мислення та аналітичні навички, що сприяють усвідомленому участі у громадському житті.

Підтримка місцевих ініціатив та громадських об'єднань також відіграє важливу роль у створенні активної громадської спільноти. Фінансова підтримка, надання консультацій та інформаційна підтримка, а також створення платформ для співпраці з владними структурами сприяють розвитку громадських ініціатив та вирішенню місцевих проблем.

Усі ці напрямки спільно сприяють створенню відкритого, прозорого та взаємодопоміжного середовища для співпраці між владою та громадськістю, що є ключовим для розвитку місцевих громад та покращення якості життя громадян.

ВИСНОВКИ

У даному магістерського дослідження було проаналізовано стан наукової розробки щодо формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю. Дослідження включало аналіз поглядів видатних істориків, політиків, вчених та філософів щодо важливості діалогу між владою та суспільством.

Згідно з проведеним аналізом, у першій частині було виявлено дві протилежні позиції стосовно ролі політичної участі громадян у державному управлінні. Перша позиція, представлена політиками та філософами яка аргументувала необхідність державного контролю над суспільством, заперечуючи можливість політичної участі громадян. Ця позиція виступала за авторитарний та тоталітарний методи управління, що виключали громадянина із суб'єктів політики.

Натомість, друга позиція, висловлена ліберальними мислителями, визнавала важливість політичної участі громадян як інструменту забезпечення згоди та реалізації розумного балансу сил у взаєминах держави та громадянина. Ця позиція визначала державу як результат угоди вільних індивідуумів і наголошувала на необхідності підкорення держави волі громадян через їхню політичну участь.

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю є складним процесом, що вимагає врахування різних підходів та поглядів щодо ролі громадян у політичному житті. Оскільки дослідження виявило протиріччя між двома парадигмами щодо політичної участі громадян, ми обираємо позицію, яка підтримує ідею активної політичної участі громадян і вважаємо її ключовою для формування системи перманентного діалогу між органами влади та громадськістю. Таким чином, дослідження було спрямоване на вивчення та підтримку концепції, що покликана забезпечити широку політичну участь та забезпечення прав і свобод кожного індивідуума через систему діалогу та взаємодії між владою та громадянами.

Також було уточнено зміст основних понять, які є ключовими у контексті досліджуваної теми, а саме поняття «перманентний діалог» як постійного, безперервного процесу обміну інформацією, «органи державної влади» як установ, що здійснюють управління державою, та «громадськість» як активну громадянську спільноту.

Крім того, у дослідженні були проаналізовані принципи та методи формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю. Це включало вивчення різноманітних підходів до забезпечення відкритості, прозорості, взаємодії та взаєморозуміння між сторонами, а також дослідження ефективних інструментів управління комунікаціями, які сприяють побудові конструктивного діалогу та прийняттю обґрунтованих рішень.

Аналіз цих понять, принципів та методів дозволив нам краще розуміти сутність та складність процесу формування діалогу між органами державної влади та громадськістю, а також визначити ключові аспекти, які варто враховувати для її успішної реалізації.

Проаналізовано досвід зарубіжних країн у формуванні системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю, зокрема, у країнах Фінляндії, Швеції та Ірландії. У цих країнах влада приділяє велику увагу діалогу між владою та громадськістю, розглядаючи його як важливий механізм для досягнення спільних цілей та забезпечення ефективного управління.

Спостереження показали, що владні структури цих країн активно залучають сучасні технології та інноваційні підходи для поліпшення комунікації та взаємодії з громадськістю. Це включає в себе використання електронних платформ, онлайн-консультацій, відкритих даних тощо. Водночас, влада цих країн активно сприяє створенню умов для розвитку громадянського суспільства та громадянської активності, спираючись на партнерство та взаємодію з різними секторами суспільства.

Отже, за результатами аналізу можна зазначити, що країни, які приділяють значну увагу діалогу між владою та громадськістю, очікують від

такої співпраці позитивних результатів у вигляді підвищення рівня довіри до влади, розвитку суспільства та забезпечення його потреб. Ці країни вважають діалог як ключовий елемент демократичного управління, що сприяє стабільності та розвитку в їхніх країнах.

Провівши аналіз сучасного стану формування діалогу між органами державної влади та громадськістю в Україні. Для цього були використані дані провідних соціологічних агенцій країни.

Згідно з отриманими даними, зробили висновок, що українське суспільство проявляє стійкий рівень недовіри до центральних органів державної влади та практично до всіх інших державних інститутів.

Дані аналізу також вказують на необхідність покращення комунікації між владою та громадськістю, а також на потребу у впровадженні ефективних механізмів залучення громадян до прийняття рішень та управління справами держави. Важливо активізувати зусилля для зміцнення довіри до владних інститутів через відкритість, прозорість та активну участь громадян у прийнятті рішень.

Враховуючи позитивні аспекти та проблеми у спілкуванні місцевої влади з громадою, були окреслені шляхи для вдосконалення процесу встановлення постійного контакту між ними:

- 1) створення ефективної онлайн програми спрямованої на забезпечення прозорості, відкритості та ефективності взаємодії між громадянами та владою, забезпечуючи конкретні відповіді та розв'язання проблем в максимально короткі терміни.

- 2) запровадження регулярних опитувань та голосувань на важливі питання місцевого значення. Результати, які будуть враховані при формуванні політичних рішень .

- 3) створення програм з для поглиблення знань про політичні процеси та систему влади. Програми навчання повинні охоплювати широкий спектр питань, від основ правової системи до механізмів роботи владних органів на різних рівнях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акаймова А. Політична комунікація як процес взаємодії політичних суб'єктів. *Політичний менеджмент*. 2011. № 1. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/akaiomova_politychna.pdf (дата звернення: 01.09.2023).
2. Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці / пер. з франц. Г. Філіпчука, М. Москаленка. Київ : Видавничий дім «Всесвіт», 1999. 590 с.
3. Андрусак Т.Г. Історія політичних та правових вчень. URL : <https://buklib.net/books/21871/> (дата звернення: 15.08.2023).
4. Арістотель. Політика / пер. з давньогр. О. Кислюка. Київ: Основи, 2000. 239 с.
5. Архетипіка і державне управління: інституційні форми, механізми та практики : зб. наук. пр. / за ред. Е. А. Афоніна, Г. Л. Рябцева. Київ : НАДУ, 2013. 112 с.
6. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. Київ : Дух і Літера, 2012. 408 с.
7. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
8. Благодійний бум: кількість благодійних організацій зросла майже удвічі від початку повномасштабної війни. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/non-profit-2023> (дата звернення: 11.11.2023).
9. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з нім. Олександр Погорілий. Київ : Основи, 1994. 261 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Weber_Max/Protestanska_etyka_i_dukh_kapitalizmu.pdf? (дата звернення: 14.06.2023).
10. Вишняк О.І. Електоральна соціологія : історія, теорія, методи. Київ : Ін-т соціології НАНУ, 2000. 309 с. URL : <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/vishnyak.pdf> (дата звернення: 03.09.2023).
11. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 230 с.
12. Горбунова Людмила. Освіта для стійкого розвитку: до обґрунтування

- впровадження. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2019. № 2 (25). С. 56-81. DOI : <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/592/539> (дата звернення: 16.09.2023).
13. Гребенюк А. А. Суверенітет та його розуміння сучасними вченими : міжнародна науково-практична конференція. Дніпро, 2017. С. 7-10. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/27dec2017/1.pdf> (дата звернення: 10.06.2023).
14. Давиденко В. В. Соціальний діалог у формуванні політики Міжнародної організації праці. *Політичний менеджмент*. 2007. №4. С. 151-164. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=PoMe_2007_1_17 (дата звернення: 16.07.2023).
15. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : у 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : навчальна книга-Богдан, 2005. Т. 1. С. 833.
16. Історія політичної думки: підручник : у 2 т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; 2-е вид., перероб. і доп. Львів : «Новий Світ–2000», 2017. Т. 2. : XX початок XXI ст. 598 с.
17. Кадлубович Т. І., Мадіссон В. В., Пархоменко Н. В., Черняк Д. С. Політична система сучасного суспільства : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2015. 229 с.
18. Каменєва О. М. Ефективне використання ЗМІ як каналу комунікації в період виборчої кампанії. Львів. С. 153-156. URL : <http://sci-notes.mgu.od.ua/archive/v25/41.pdf> (дата звернення: 15.09.2023).
19. Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні : навч. посіб. Полтава : «Астроя», 2020. 217 с.
20. Козинець О. Г., Остапенко А.І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. С. 37-41. URL : <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b5930dc-2d73-4a92-8004-071b7632c2e1/content> (дата звернення: 03.08.2023).

21. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.09.2023).
22. М. Т. Ціцерон. Про державу. Про закони. Про природу богів / пер з лат. В. Литвинов. Київ : Основи, 1998. 476 с.
23. Марчук В. П., Марчук Г. В. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 480 с.
24. Матвеева Л.В. Сюжети з історії афінської демократії (за творами В. Бузескула). *Східний світ*. 2005. № 1. С. 5-15. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=SkhS_2005_1_3 (дата звернення: 21.06.2023).
25. Мельник А. Ф. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. К. : Знання-прес, 2003. 343 с.
26. Монастирський Г. Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія. Тернопіль : Вид-во «Економічна думка» ТНЕУ, 2010. 464 с.
27. Нечитайло В. В. Реформи Солона в інтерпретації Діогена Лаертського. *Збірник наукових праць «Політологічні студії»*. 2011. № 2. С. 133-141. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38808/13-Nechitaylo.pdf?sequence=1> (дата звернення: 29.06.2023).
28. Нікколо Макіавеллі. URL : <http://surl.li/qumol> (дата звернення: 30.06.2023).
29. Оцінка громадянами ситуації в країні. Довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів. Ставлення до проведення загальнонаціональних виборів в Україні до завершення війни (вересень 2023р.) URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-provedennia-zagalnonatsionalnykh-vyboriv-v-ukraini-do-zavershennia-viiny-veresen-2023r> (дата звернення: 07.11.2023).

30. Парійчук-Брухаль Р., Скочиляс Л., Шиманова О. Політологія : навч-метод. посібник. Львів : ПП Сорока Т. Б., 2014. 192 с.
31. Підгаєць П. Система управління якістю як інструмент вдосконалення діяльності органу місцевого самоврядування : метод. посіб. / П. Підгаєць, І. Бригілевич ; Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO". Київ. : Софія-А, 2012. 134 с.
32. Платон. Держава / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи, 2000. 355 с.
33. Політологія для вчителя : навч. посіб. / за заг. ред. : К. О. Ващенко, В.О. Корнієнка. Київ : вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. 406 с.
34. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 01.10.2023).
35. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.10.2023).
36. Прищак М. Д. Комунікація, спілкування, комунікативність: категоріальний аналіз. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 2. С. 5-8. URL : <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1696/1696> (дата звернення: 16.08.2023).
37. Рівень поінформованості населення України про реформи, оцінка впливу реформ на особисте становище громадян. URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-poinformovanosti-naselennia-ukrainy-pro-reformy-otsinka-vplyvu-reform-na-osobyste-stanovyshche-hromadian> (дата звернення: 02.11.2023).
38. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. Київ: «Просвіта», 2008. 260 с.
39. Розгорнута статистика реєстру ОВД до річниці набуття чинності Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». URL : <https://www.saveecobot.com/rozgornuta-statistika-reyestru-ovd-do-richnici-nabuttya-chinnosti-zakonu-ukrayini-pro-ocinku-vplyvu-na-dovkillya> (дата звернення:

23.10.2023).

40. Рудакевич О. Комунікативна модель національної політичної культури. *Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. Тернопіль*. 2010. № 14. URL : <http://surl.li/qxjuu> (дата звернення: 29.08.2023).

41. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. Київ, 1997. С. 269-289. URL : <http://litopys.org.ua/istpolit/ipd17.htm> (дата звернення: 07.07.2023).

42. Семчук Т. Р. Кунденко Я. М. Циркулярна модель комунікації Чарльза Осгуда та Вілбура Шрама. XXIII міжнародна науково-практична конференція «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті». 2002. С. 193-194. URL : <https://zenodo.org/records/6968330> (дата звернення: 17.07.2023).

43. Содомора П. Система термінів Томи з Аквіну та її рецепція в українському філософському контексті (на матеріалі «Суми теології» та «Суми проти поган») : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.05. Львів, 2010. 410 с.

44. Сучасний словник з етики : словник. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.

45. Тихолаз А. Г. Утилітаризм Джеремі Бентама та витоки англійського правового позитивізму. *Наукові записки*. 2001. Т. 19. С. 99-106. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b046d5af-34a8-44d8-bd6a-98d125aeae1/content> (дата звернення: 04.08.2023).

46. Узбек К. М. Фрагменти побудови античної науки, філософії і культури. Донецьк: східний видавничий дім, 2010. 234 с.

47. Україна-2020: невиправдані очікування, неочікувані виклики. Підсумки року у дзеркалі громадської думки (грудень 2020р.) URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/ukraina2020-nevupravdani-ochikuvannia-neochikuvani-vyklyky-pidsumky-roku-u-dzerkali-gromadskoi-dumky-gruden-2020r> (дата звернення: 28.10.2023).

48. Федорів Т. В. Довіра як методологічна основа формування репутації органів державної влади. *Економіка та держава*. 2013. № 2. С.127-130. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/2_2013/35.pdf (дата звернення: 10.10.2023).

49. Філософський енциклопедичний словник / гол. редкол.: В. І. Шинкарук та ін. Київ : Абрис, 2002. Т. 6. 742 с.
50. Чикаренко І. А. Принципи та модель реалізації системи антикризового управління на муніципальному рівні. Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. управ. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. управ. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 4 (11). С. 250-261
51. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти: монографія. К. : Вид-во УАДУ, 2011. 302 с.
52. Юрген Хабермас. Філософський дискурс Модерну / пер. з нім. В. М. Купліна. Київ : Четверта хвиля. 2001. 424 с.
53. Izabela Zawiślińska. Open Government Partnership as a new global intergovernmental initiative. *Studia z Polityki Publicznej*. 2015. № 1(5). P. 119-136. URL : <https://www.redalyc.org/pdf/6637/663771556007.pdf> (дата звернення: 30.09.2023).
54. Lee Mi-Kyoung. Epistemology after Protagoras: responses to relativism in Plato, Aristotle, and Democritus. Oxford. 2006. P. 107-111. URL : <https://philarchive.org/archive/MARMLE> (дата звернення: 11.07.2023).
55. Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället. URL : <https://www.nodsverige.se/> (дата звернення: 06.10.2023).
56. Non-partisan citizen-based organization. URL : <http://www.e-democracy.org/about.html> (дата звернення: 19.09.2023).
57. Open government National Action Plan for 2019-2023 Finland. URL : https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2019/09/Finland_Action-Plan_2019-2023_EN.pdf (дата звернення: 24.09.2023).
58. Taoiseach, Minister Humphreys and Minister of State Joe O'Brien open first National Community and Voluntary Civic Forum. URL : <https://www.gov.ie/en/press-release/efc52-taoiseach-minister-humphreys-and-minister-of-state-joe-obrien-open-first-national-community-and-voluntary-civic-forum/#> (дата звернення: 01.10.2023).

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Іванов Ігор Анатолійович, магістрант 2 курсу магістратури, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти playerigor1992@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування системи перманентного діалогу між органами державної влади та громадськістю на місцевому рівні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Іванов І.А.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Глазунов В.В.